

The Concept of Defense in the Quranic Thoughts of Ayatollah Khamenei (May His Life Be Prolonged) *

Faredon Talebpour¹ and Mohammad Reza Mohammadi Goodarzi² and Ali Reza

Peyroozmand³

Abstract

In the historical study of life phenomena, defense is recognized as a highly important and prominent phenomenon. This phenomenon emerges in the face of external threats and dangers so that beings can maintain their path of movement and perfection and preserve their survival. Therefore, "defense" is considered a sacred, valuable concept, and one of the pillars of survival. What further enhances the importance and value of this issue is familiarity with the defensive ideology of Ayatollah Khamenei (May His Life Be Prolonged), the esteemed leader of the Islamic Revolution, as His Eminence has expressed their perspective and theory under the concept of "defense" relying on Quranic verses. Accordingly, their view on "defense" is profound and comprehensive. This article, with an exploratory and applied purpose, adopts a qualitative approach. Given the nature of the research, the method of thematic analysis is used for the initial categorization of themes and for the analysis of the emerged themes, an evolutionary method is employed to extract the intellectual framework of His Eminence's thoughts. The research results, while providing clear answers to the questions, present a model consisting of 34 themes under the category of principles and foundations, 58 themes under the category of strategies, and 24 themes under the category of goals in the field of "defense."

Keywords: Defense, the Ideological Thoughts of Ayatollah Khamenei (May His Life Be Prolonged), Quran, Resistance.

*. **Date of Receiving:** 14/12/2023, **Date of Approving:** 29/02/2024.

1. PhD Candidate, PhD Candidate in Strategic Defense Sciences, University and Research Institute of Strategic Defense Sciences (Corresponding Author): F.Talebpour99@sndu.ac.ir.

2. PhD Candidate in Strategic Defense Sciences, University and Research Institute of Strategic Defense Sciences: M.Mohamadigoodarzi99@sndu.ac.ir.

3. Assistant Professor, University and Research Institute of Strategic Defense Sciences, Faculty Member of the Scientific Council and Deputy of the Office of the Academy of Islamic Sciences, Qom: Andishe.ar@gmail.com.

«دفاع» در اندیشه‌های قرآنی امام خامنه‌ای (دام‌ظله)*

فریدون طالب‌پور^۱ و محمدرضا محمدی‌گودرزی^۲ و علیرضا پیروزمند^۳

چکیده

در مطالعه تاریخی زندگی موجودات، دفاع پدیده‌ای بسیار بااهمیت و برجسته شناخته می‌شود. این پدیده در مقابل تهدیدات و خطرهای خارجی ظهور می‌یابد تا موجودات بتوانند از مسیر حرکت و کمال خود باز نمانند و بقای خود را حفظ کنند. به همین دلیل «دفاع» مفهومی مقدس، ارزشی و یکی از ارکان بقاء به حساب می‌آید؛ اما آنچه بر اهمیت و ارزش این مهم می‌افزاید، آشنایی با اندیشه دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، رهبر عظیم‌الشأن انقلاب اسلامی است؛ چراکه معظم‌له با تکیه بر آیات قرآنی، دیدگاه و نظریه خودشان را تحت «دفاع» بیان فرموده‌اند و به همین مناسبت نگاه ایشان به «دفاع»، یک نگاه عمیق و گسترده است. مقاله حاضر از منظر هدف اکتشافی و کاربردی بوده، رویکرد آن، استقرایی و چگونگی انجام آن، کیفی است. با توجه به ماهیت پژوهش، از روش تحلیل مضمون در دسته‌بندی اولیه مضامین و جهت تجزیه و تحلیل تم‌های به‌دست‌آمده، از روش تکاملی به‌منظور استخراج منظومه فکری مقام معظم رهبری استفاده شده است. نتایج تحقیق ضمن بیان پاسخی روشن به پرسش‌ها، مدلی را با محتوای ۳۴ مضمون، تحت عنوان اصول و مبانی، ۵۸ مضمون تحت، عنوان راهبرد و ۲۴ مضمون، تحت عنوان اهداف در حوزه «دفاع» ارائه کرده است.

واژگان کلیدی: دفاع، اندیشه مقام معظم رهبری، قرآن، مقاومت.

*. تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۲۳ و تاریخ تأیید: ۱۴۰۲/۱۲/۱۰.

۱. دانشجوی دکتری رشته علوم دفاعی راهبردی، دانشگاه و پژوهشگاه علوم دفاعی راهبردی (نویسنده مسئول): F.Talebpour99@sndu.ac.ir.

۲. دانشجوی دکتری رشته علوم دفاعی راهبردی، دانشگاه و پژوهشگاه علوم دفاعی راهبردی: M. Mohamadigoodarzi99@sndu.ac.ir.

۳. استادیار دانشگاه و پژوهشگاه علوم دفاعی راهبردی و همچنین عضو هیئت علمی و قائم مقام دفتر فرهنگستان علوم اسلامی، قم: Andishe.ar@gmail.com.

مقدمه

«إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ» (حج/۳۸)؛ «خداوند از کسانی که ایمان آورده‌اند دفاع می‌کند، خداوند هیچ خیانت کار کفران کننده‌ای را دوست ندارد.»

ساختار دفاعی جمهوری اسلامی ایران که در تحقق اهداف خود برای حفظ تمامیت ارضی و اقتدار کشور از راهبردها و رهنمودهای حکیمانه حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) پیروی می‌کند، می‌بایست بر جوهره و درون‌مایه رهنمودهای معظم‌له اشراف تام و تمام یابد؛ زیرا تبلور عینی و عملیاتی آموزه‌های اسلام، در کلام و گفتار داهیانه ایشان به عنوان رهبر انقلاب اسلامی مشهود است. در درون‌مایه این رهنمودها، ذخیره ارزشمندی از حقیقت اسلام ناب و ابواب متعدد آن از قبیل فقه، حدیث، تفسیر، تاریخ اسلام، سیره نبوی و علوی و... نهفته است. این فهم مترقی و متعالی از ابواب اسلام، علاوه بر فهم عمیق و روشنی که ایشان از تحولات، رویدادها و روندهای حال و گذشته جهان دارند، ذخیره ارزشمندی است که در ترسیم نقشه راه دفاعی جمهوری اسلامی راهگشا خواهد بود. به جرئت می‌توان گفت که دیدگاه‌های معظم‌له در زمینه دفاعی، برگ زرینی از مجموعه دیدگاه‌های کلان ایشان است که از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون در مناصب گوناگون، از نمایندگی امام‌راحل (رحمت‌الله‌علیه) در شورای عالی دفاع و حضور در جبهه‌های جنگ گرفته تا ریاست جمهوری و رهبری نظام جمهوری اسلامی ایران بیان فرمودند. پرواضح است، عرضه صحیح آرمان‌های انقلابی، راهبردهای دفاعی و اصول (مبانی) نشست گرفته از اندیشه دفاعی معظم‌له با استناد بر آیات نورانی قرآن کریم که در قالب سخنرانی‌ها، فرمان‌ها، پیام‌ها و تفکرات انقلابی مبتنی بر فکر اسلامی تبیین شده، نیاز امروز ما را به این رهنمودها از هر زمان دیگر، به دلیل بحران‌های دشمن ساخته افزون نموده است. بنابراین مدل دفاعی نشست گرفته از اندیشه قرآنی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) بنا بر دلایل ذیل اهمیت دارد:

- اجتهاد و اشراف کامل ایشان بر مبانی فقهی و قرآنی مباحث علمی - دفاعی؛
- تجربیات ارزنده ایشان در عرصه‌های دفاعی و سیاسی نظام، از بدو تأسیس تاکنون و رهبری کنونی جهان اسلام؛
- فرماندهی کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی و اشراف کامل بر اقتضائات و الزامات فرماندهی و مدیریت دفاعی کشور؛
- بصیرت و شناخت دقیق از ماهیت بازیگران ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی تأثیرگذار بر صحنه سیاست جهانی؛
- ایمان‌مداری و حرکت در راستای دستورات الهی؛
- مردم‌مداری و تکیه بر قدرت و توان عمومی؛

- داشتن ماهیت بازدارندگی، چراکه این اندیشه برگرفته از دستورات الهی و دین مبین اسلام است. بنابراین مسئله اساسی تحقیق، نبود مدل دفاعی مناسب بر اساس اندیشه قرآنی معظم‌له است که نیروهای مسلح و سایر ارکان حکومتی بتوانند در سایه‌سار چنین مدلی، با انگیزه‌ای بیشتر به مسئولیت خطیر دفاعی خود پردازند و نقش برجسته‌ای در جهت ایجاد و استقرار امنیت، عزت، اقتدار و دفاع در مقابل هرگونه تهدید ایفا کنند. بر این اساس، موارد ایجابی تحقیق حاضر را می‌توان به شرح ذیل بر شمرد:

- زمینه دفاع را برای ایجاد امت اسلامی فراهم و به گسترش دفاع با اقتدار کمک خواهد کرد؛

- باعث ارتقاء امنیت در جوامع اسلامی و کشور گشته، انگیزه مقاومت را در جبهه مقاومت تقویت می‌کند؛

- به امکان دفاع در مقابل هرگونه تهدید با استفاده از نیروهای مردمی کمک می‌کند؛

- نیروهای مسلح را برای به‌کارگیری نیروهای مردمی در برابر تهدیدات و جنگ‌های احتمالی آینده به تفکر وامی‌دارد؛

در صورتی‌که این تحقیق به‌خوبی صورت نگیرد، امور سلبی آن به شرح زیر خواهد بود:

- دفاع مردم‌پایه به‌عنوان یکی از راهبردهای نیروهای مسلح و پیوستگی مردم و حکومت با مشکل روبه‌رو خواهد شد؛

- امنیت پایدار به‌عنوان یکی از عوامل اصلی تأثیرگذار در حیات اجتماعی انسان‌ها تضعیف خواهد شد؛

- مردم دفاع از نظام و کشور را صرفاً وظیفه نیروهای مسلح تلقی کرده، دفاع همه‌جانبه در بین آحاد مردم نهادینه نخواهد شد؛

- از اهداف و جهت‌گیری‌های ترسیم‌شده در اندیشه دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، به‌ویژه در مفاد بیانیه گام دوم انقلاب، یعنی ایجاد تمدن نوین اسلامی، غفلت خواهد شد.

اهداف پژوهش

هدف اصلی: تبیین اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) با تکیه بر مستندات قرآنی معظم‌له.

اهداف فرعی

هدف یکم: تدوین اصول (مبانی) دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) با تکیه بر مستندات قرآنی معظم‌له؛

هدف دوم: تدوین راهبردهای دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) با تکیه بر مستندات قرآنی معظم‌له؛

هدف سوم: تدوین اهداف دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) با تکیه بر مستندات قرآنی معظم‌له.

پرسش‌های پژوهش

پرسش اصلی: اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) با تکیه بر مستندات قرآنی معظم‌له کدام‌اند؟

پرسش‌های فرعی

پرسش یکم: اصول (مبانی) دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) با تکیه بر مستندات قرآنی معظم‌له کدام‌اند؟

پرسش دوم: راهبردهای دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) با تکیه بر مستندات قرآنی معظم‌له کدام‌اند؟

پرسش سوم: اهداف دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) با تکیه بر مستندات قرآنی معظم‌له کدام‌اند؟

مبانی نظری

الف. پیشینه تحقیق

- امین حاجی‌زاده و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)»، مبانی اندیشه دفاعی معظم‌له را برگرفته از مبانی نظری مکتب اسلام ناب محمدی ﷺ دانسته که این مبانی خود زیرساخت پایدار همه ابعاد نظام اسلامی و نهادهای آن از جمله نیروهای مسلح است.

- هادی مرادپیری (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان «تبیین اصول و مؤلفه‌های الگوی دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه اسلام (با تأکید بر نظرات و بیانات امام خامنه‌ای مدظله‌العالی)»، داشتن استراتژی دفاعی - امنیتی و به تعبیر دیگر وجود نظریه دفاعی - امنیتی را وسیله‌ای در تحکیم و حفظ ثغور سرزمین و حفظ منافع ملی دانسته و اینکه مسئولان بخش‌های اجرایی می‌بایست در اصلاح اهل و عمران بلاد مسئولیت خود را همگام با برنامه این مهم که بنای حفظ شئون و ثغور اسلامی است، ایفا کنند.

- محمدباقر عباسی و سیدامیر سخاوتیان (۱۳۹۵) در پژوهشی دیگر با عنوان «دفاع هوشمند در اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) از منظر پدافند غیرعامل»، ضمن مرور تاریخچه و مفاهیم دفاع هوشمند و همچنین توسعه پایدار، بر اساس بیانات، دیدگاه‌ها و اندیشه‌های دفاعی معظم‌له به دسته‌بندی و ارتباط مفاهیم بنیادین پدافند غیرعامل در حوزه دفاع پرداخته، در نهایت، محورهای تمرکز در دفاع هوشمند و پدافند غیرعامل را ارائه کرده‌اند.

- حسین سلامی و رضا یداللهی (۱۳۹۶) در تحقیق دیگری با عنوان «ارائه الگوی دفاعی حاکم بر اندیشه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی)»، مبانی اندیشه دفاعی معظم‌له را برگرفته از مبانی نظری مکتب اسلام ناب محمدی ﷺ و آموزه‌های قرآن کریم دانسته، در نهایت ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های دفاعی منبعث از اندیشه مقام معظم رهبری را در قالب الگویی ارائه کرده‌اند.

- در تحقیق دیگری با عنوان «اصول و مؤلفه‌های فرهنگ دفاعی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)»، محمد مولوی و مهدی مولوی (۱۳۹۷)؛ مواردی چون: استکبارستیزی و دفاع از مظلومان، همکاری دفاعی و بازدارندگی، صلح‌طلبی و هم‌زیستی مسالمت‌آمیز، افزایش بصیرت و هوشیاری، دشمن‌شناسی، استقلال ملی، مبارزه با اباحه‌گری، تقویت هویت و انسجام ملی، اعتماد و اطمینان به صدق وعده الهی، فرهنگ ایثار و شهادت، ولایت‌محوری و ولایت‌مداری، تولید علم و دانش، داشتن روحیه بسیجی و دفاع مردمی را به‌عنوان مهم‌ترین اصول و مؤلفه‌های فرهنگ دفاعی از دیدگاه مقام معظم رهبری بیان داشته‌اند.

- مرتضی شاه‌مرادی و فرهاد سراجی (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان «تبیین اندیشه‌های انتظامی - امنیتی مقام معظم رهبری، فرماندهی کل قوا (مدظله العالی)»، امنیت به معنای آرامش روانی فردی و آرامش عمومی اجتماعی معرفی شده است که قانون‌گرایی نیروی انتظامی عاملی مهم در تأمین امنیت جامعه به حساب می‌آید و اموری چون تأمین امنیت فضای مجازی و امنیت اخلاقی تأکید شده است.

- و در نهایت طیبه برخوردار و یاسر سالاری (۱۳۹۹) در تحقیقی تحت عنوان «اندیشه‌های مقام معظم رهبری: نقشه راه تحقق تمدن نوین اسلامی»، به بحث ضرورت پرداختن به اندیشه‌های مقام معظم رهبری در دو محور چرایی توجه به بیانات و نیز اهمیت استخراج مبانی قرآنی و روایی آن‌ها اشاره کرده است.

بنابراین وجه تفاوت تحقیق حاضر را با پیشینه‌های مطرح‌شده می‌توان چنین برشمرد:

الف. تحقیقات صورت‌گرفته عمدتاً فقط به بررسی یکی از ابعاد مطرح‌شده در تحقیق حاضر پرداخته‌اند و آن هم بیشتر بُعد اصول و مبانی دفاع را در اندیشه مقام معظم رهبری شامل می‌شود.

ب. هیچ‌کدام از تحقیقات صورت‌گرفته به‌طور مستقل به بررسی مفهوم دفاع در اندیشه‌های قرآنی معظم‌له نپرداخته‌اند.

پ. برخی از تحقیقات صورت‌گرفته فقط به مشتقاتی از دفاع، نظیر «فرهنگ دفاعی» یا «دفاع هوشمندانه با تکیه بر پدافند غیر عامل» پرداخته‌اند.

ت. پاره‌ای از تحقیقات، نگاه کلی به دفاع داشته، استنباط نقشه راه مسئولان را مطرح ساخته‌اند.

ث. تحقیق حاضر اولاً به بررسی سه بُعد اساسی «اصول و مبانی»، «راهبرد» و «اهداف» دفاع را شامل بوده، ثانیاً ابعاد مزبور را صرفاً در اندیشه‌های قرآنی (مستند بر آیات الهی) مقام معظم رهبری کنکاش کرده است.

ب. مفهوم‌شناسی

۱. دفاع: دفاع در فرهنگ فارسی عمید عبارتست از: از کسی حمایت کردن، بدی و آزاری را از خود یا از دیگری دور کردن، وطن و ناموس و حقوق خود را از دستبرد دشمن حفظ کردن (عمید، فرهنگ عمید، ۱۳۷۷: ۹۵۵). و در اصطلاحات گوناگون، تعاریف متعدد «دفاع» بدین شرح است:
آماده‌سازی و به‌کارگیری همه سرمایه‌های انسانی، امکانات مادی و معنوی به‌منظور پیشگیری و مقابله با هر نوع تهدید و تهاجم دشمنان خارجی و داخلی (عبدالله‌خانی، تهدیدات امنیت ملی (شناخت و روش)، ۱۳۷۶: ۱۴۹).

الزام آحاد مسلمانان و حکومت اسلامی در آماده‌سازی و به‌کارگیری حداکثری قدرت‌های مادی و معنوی (اجتماعی، فرهنگی، نظامی، اقتصادی و سیاسی) جهت کسب آمادگی دفاعی کافی به‌عنوان امری فطری، عقلی و شرعی به‌منظور ایجاد بازدارندگی و ترسانیدن دشمنان (بالفعل، بالقوه، شناخته و ناشناخته) از تجاوز و تعرض به سرزمین مسلمین و مقابله با متجاوزان به کیان اسلامی (هاشمیان‌فرد، جهاد دفاعی (اصول و الزامات)، ۱۳۸۸: ۳۷).

دفاع تدابیری است که برای مقاومت در مقابل حملات سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، روانی و یا فناوری دشمن یا دشمنان اتخاذ می‌شود و ابعاد مختلفی دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارتست از: دفاع اجتماعی- فرهنگی، دفاع نظامی، دفاع سیاسی و دفاع اقتصادی (کیانی، الگوی راهبردی دفاع همه‌جانبه از منظر قرآن کریم، ۱۳۹۵: ۲۸).

از این‌رو با سیر در آثار و بیانات گهربار مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در خصوص «دفاع»، اهمیت، ضرورت و ابعاد مختلف آن ضمن تأیید مطالب مطرح‌شده می‌توان نمونه‌هایی را در ادامه احصاء کرد:

«آنچه امروز می‌خواهم مطرح بکنم، در مرتبه اول این حقیقت است که دفاع، جزیی از هویت یک ملت زنده است. هر ملتی که نتواند از خود دفاع بکند، زنده نیست. هر ملتی هم که به فکر دفاع از خود نباشد و خود را آماده نکند، در واقع زنده نیست. هر ملتی هم که اهمیت دفاع را درک نکند، به یک معنا زنده نیست ... انقلاب، به‌خاطر هویت و اسلامی بودن و تسلیم نشدنش در مقابل ظلم ظالمان مستکبر عالم، در این زمان مورد بغض و عناد مستکبران و قلدران عالم بوده و هست و خواهد بود... تا این دشمنی وجود دارد، تهدید هست. تا تهدید هست، فکر و آمادگی دفاع باید باشد (بیانات پس از بازدید از ستاد کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۸/۰۸/۲۹، <https://khl.ink/f/1106>).

۲. اندیشه: در لغت به معنای فکر، تدبیر، تأمل، تصور (دهخدا، لغت‌نامه دهخدا، ۱۳۸۰: ذیل واژه اندیشه) آمده است و در اصطلاح نیز برابر با همان معنای لغوی آن یعنی فکرکردن و تأمل و تفکر عقلانی داشتن است که برای شناخت به کار می‌رود. همچنین به عقیده‌ای که عقل پس از بررسی بدان دست می‌یابد، اندیشه اطلاق شده است. مراد از عقیده نیز اعتقادات و باورهای است که شخص نسبت به آنها دلبستگی دارد (نجار، آزادی اندیشه و بیان عامل تفرقه یا وحدت فرهنگی، ۱۳۷۷: ۵۵). به بیان دیگر، اندیشه عبارتست از: «هرگونه تلاش فکری منسجم، مبنادار، مستدل (موجه)، مهم و دارای چارچوب نظری» (جمشیدی، مبانی و تاریخ اندیشه نظامی در جهان، ۱۳۸۳: ۲۹).

۳. اندیشه دفاعی: مقصود از اندیشه دفاعی در یک تعریف عام، «برآیند هرگونه تفکر و تأمل درباره امور دفاعی و امنیتی است». این تعریف عام از اندیشه دفاعی، مجموعه دیدگاه‌ها، رویکردها و مواضع قطعی و تثبیت‌شده یک اندیشمند یا یک مکتب درباره مسائل دفاعی است و در اصطلاح خاص دفاع، حاصل تفکر و تأملی منسجم دارای چارچوب نظری، اصولی و مستدل و بااهمیت درباره امور دفاعی و نظامی است (همان). به بیانی دیگر اندیشه دفاعی یا تفکر دفاعی، یک نوع دوراندیشی، آینده‌نگری و روشن‌بینی عمیقی است که در قالب طرح‌ها و برنامه‌های دقیق راهبردی موجب تأمین منافع ملی کشور در زمینه‌های مختلف در حال و آینده می‌شود (مرادپیری، الگوی دفاعی در اندیشه دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، ۱۳۹۱: ۴۴)؛ و یا در تعریفی دیگر، اندیشه دفاعی نوعی آینده‌نگری در حوزه نظامی - دفاعی است که در قالب تدابیر، رهنمودها، و برنامه‌های دقیق راهبردی موجب صیانت از امنیت ملی شده و کشور را در برابر هرگونه تهدیدها مصون نگه می‌دارد (جعفری و همکاران، درآمدی بر دفاع در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، ۱۳۹۵: ۳۴).

۴. اصول و مبانی: «اصل» در لغت، به معنای پایین‌ترین قسمت هر چیز (فراهیدی، العین، ۱۴۱۰، ۱۵۶/۷) (وریشه و اساس یک شیء (راغب‌اصفهانی، مفردات الفاظ القرآن، ۱۴۲۷) در مقابل «فرع» بوده (عسکری، فروق اللغة، ۱۴۱۲: ۵۱) که جمع آن، «اصول» است و مراد از «اصول العلوم»، قواعدی است که احکام علم بر آن بنا می‌شود (ابراهیم، المعجم الوسیط، ۱۳۸۰: ۲۰/۱). در قرآن کریم نیز، اصل به معنای لغویش به کار رفته است (ابراهیم/۲۴، صافات/۶۴، حشر/۵)، و در اصطلاح عبارت است از قاعده عمومی سلوک، قانون کلی روش علمی، یک ارتباط منطقی عمومی و کلی. تکیه‌گاه بنیادین درون یک ساخت، قوانین حاکم بر پویایی و تحول یک ساخت، هر ساختی که ساخت‌های دیگر از آن ناشی شوند، ریشه یا سرچشمه یک شیء یا ساخت (حسینی‌زاده، سیره تربیتی پیامبر ﷺ و اهل‌بیت ﷺ؛ نگرشی بر آموزش با تأکید بر آموزش دینی، ۱۳۹۰، ۲۶؛ حازمی، التوجیه الإسلامی لأصول التربية، ۱۴۲۴، ۳۸).

از طرفی «مبانی» جمع مبنا بوده، به معنای بنا و عمارت، بنیان و اساس است (دهخدا، لغت‌نامه دهخدا، ۱۳۸۰: واژه مبنا). «بناء» به معنای ساختمان (راغب‌اصفهانی، مفردات الفاظ القرآن، ۱۴۲۷: ۱۴۷)، در قرآن نیز به کار رفته است (نبا/۱۲ و توبه/۱۱۰).

باتوجه به معانی لغوی و اصطلاحی یادشده برای اصل، می‌توان ویژگی‌های زیر را برای این واژه برشمرد:

- نوعی اهمیت و تقدم اصل در برابر سایر امور؛

- نوعی پایه و اساس و منشئت اصل برای امور دیگر؛

- نوعی کلیت و شمول (ر.ک: حسینی‌زاده، ۱۳۹۰، ۲۷).

در نتیجه، اصول، ریشه و اساس (فنداسیون) هر چیز است و مبانی از آن انتزاع و بر آن استوار می‌شود. اصول چشمه‌ای است که بر اساس آن مبانی جریان می‌گیرد. اصول مجموعه‌ای از زیر ساخت‌هاست که پایه‌های محکم یک بنا بر آن استوار می‌شود. خود این مبانی نیز امور دیگری را به دوش می‌کشند و تکیه‌گاه آنها به حساب می‌آیند که البته در تحقیق حاضر اصول و مبانی بدون تمیز و در خلط با یکدیگر لحاظ شده‌اند.

۵. راهبرد: واژه «راهبرد»، ترجمه کلمه «استراتژی» (sterategy) از ریشه یونانی است. این واژه به معنای «فرمانده ارتش» (sterategema) است که از ارتش و رهبر گرفته شده است. ابتدا مفهوم راهبرد به معنای فن هدایت، تطبیق و هماهنگ‌سازی نیروها برای رسیدن به اهداف جنگ در علوم نظامی به کار گرفته می‌شد. راهبرد، طرحی منسجم، جامع‌نگر و یک‌پارچه برای حرکت در کوتاه‌ترین راه به سوی هدف، با بهترین بهره‌برداری از منابع و امکانات موجود است. استراتژی یا راهبرد، راه و روش رسیدن به اهداف بلندمدت و حیاتی است (غفاریان، استراتژی اثربخش، ۱۳۸۰: ۴۷).

به عبارتی دیگر، راهبرد، مسیر فعالیت سازمان برای تحقق اهداف سازمان است. بدین معنی که پس از تعیین اهداف عموماً راه‌های متفاوتی جهت تحقق آنها متصور است و هریک از این راه‌ها می‌تواند راهبرد سازمان باشد، ولی فرمانده یا گروه کارشناسی برای تدوین راهبرد، باتوجه به نقاط قوت و ضعف محیط داخلی و با لحاظ نمودن فرصت‌ها و تهدیدات محیط خارجی، بهترین راه را انتخاب می‌کند و این راه، راهبرد سازمان خواهد بود و فعالیت آتی یگان و بخش‌های وظیفه‌ای بایستی در این راستا باشد. تحقق اهداف، به معنای دست‌یابی به وضعیت مطلوب است و راهبرد، روش رسیدن از وضعیت موجود به وضعیت مطلوب است. قابل اجرا بودن، هدف‌گرا بودن، شفاف و گویا بودن، همسویی با ارزش‌های ملی، بومی بودن، از رهبریت سازمان نشئت گرفتن و... از ویژگی‌های راهبرد به حساب می‌آید (ولی‌وند و شهلائی، نظریه‌های راهبردی، ۱۳۹۶: ۴۳-۳۹).

۶. هدف: هدف در لغت عبارت است از: هر چیز بلند و برافراشته، نشانه تیر، آنچه آدمی برای رسیدن به آن بکوشد از قبیل: مقام و مال و مکتب و...؛ مقصود و غایت (معین، فرهنگ فارسی معین، ۱۴۱۰: واژه هدف)؛ آن چیزی است که برای رسیدن به آن تلاش و کوشش می شود (انوری، فرهنگ بزرگ سخن، ۱۳۸۱: ۸۳/۸)؛ حقیقت مطلوب که اشتیاق وصول به آن، محرک انسان است به انجام کارها و انتخاب وسیله هایی که آن حقیقت را قابل وصول می نماید (جعفری، ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، ۱۳۹۲: ۸۰/۱) و در اصطلاح یعنی مقصود و منظور و آن چه مطلوب بالذات است در سلوک (سجادی، فرهنگ معارف اسلامی، ۱۳۷۳: ۶۲۳).

هدف، کارهایی است که باید تا زمانی معین انجام شود و نتایج مطلوبی است که ما درصدد تحقق آن هستیم. با تعیین اهداف، تلاش سازمان برای دستیابی به اهداف جهت دهی می شود و برای وصول به آنها، ظرف زمانی تعیین می گردد و مشخص می شود که می خواهیم در چه محدوده زمانی به آن برسیم. هدف، بیانیه ای از نتایج مطلوب سازمان در یک مقطع زمانی مشخص، جهت اجرای مأموریت سازمان است (ولی وند و شهلائی، نظریه های راهبردی، ۱۳۹۶: ۵۶).

ج. روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف، اکتشافی - کاربردی و به دنبال ایجاد دانش و درک بهتر از پدیده بررسی شده است. بر این اساس، پژوهشگر در راستای پاسخ دهی به سؤال اصلی تحقیق که عبارت است از: اندیشه های دفاعی حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) بر اساس آیات قرآنی کدام اند؟ اقدام به بررسی و تحلیل مضمون بیانات معظم له و شناسایی و تبیین این مهم پرداخته است. رویکرد این پژوهش، استقرایی و چگونگی انجام آن کیفی است.

از آنجاکه پژوهش های کیفی برای کمک به پژوهشگر به منظور درک افراد انسانی و بسترهای اجتماعی - فرهنگی شکل گرفته اند که انسان ها در آن زندگی می کنند (دانایی فرد و امامی، استراتژی های پژوهش کیفی - نظریه پردازی داده بنیاد، ۱۳۸۶: ۹۲)، و فرایندهای اجتماعی با پژوهش های کیفی بهتر درک و بررسی می شوند (Fitjar & Rodriguez-Pose, 2013: 96)، از این رو تحقیق حاضر با بهره گیری از روش تحلیل مضمون در دسته بندی اولیه مضامین و از «روش تکاملی» در ادامه در منظومه بخشی راهبردی یا تجزیه و تحلیل تم های به دست آمده به منظور استخراج منظومه فکری رهبری بهره برده است و در نهایت به ارائه مدلی در این خصوص دست می یازد. لذا مراحل پژوهش بدین شرح است:

مراحل پژوهش

برای کاربرد تحلیل مضمون، همچون هر روش پژوهش دیگری و در راستاری برآورده‌کردن معیارهای مهمی چون تکرارپذیری و اعتبار داده‌ها و همچنین برای رسیدن به پاسخ سؤالات باید مراحل را طی کرد (شکل ۱).

شکل ۱ - فرآیند جمع‌آوری و تحلیل اندیشه‌های دفاعی مقام معظم رهبری با تکیه بر مستندات قرآنی همان طور که مشخص است سه مرحله اصلی در این فرایند باید انجام شود: آماده‌شدن برای تحلیل، سازماندهی و در نهایت گزارش نتایج به‌دست‌آمده.

گام یک: مشخص کردن مسئله پژوهش

باتوجه به بررسی‌های به‌عمل‌آمده از پیشینه موضوع تحقیق، تاکنون پژوهشی در خصوص تبیین اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) بر اساس استنادات قرآنی صورت نگرفته است و یا به این جنبه از پژوهش یعنی بررسی اصول (مبانی)، راهبردها و اهداف برگرفته از اندیشه‌های دفاعی معظم‌له پرداخته‌اند که در آنها صرفاً به آیات قرآنی استناد شده باشد، ازاین‌رو جنبه متمایز این مسئله بر بیانات قرآنی معظم‌له در حوزه «دفاع» محدود است.

گام دوم: تدوین سؤالات و اهداف

هر تحقیقی برای رسیدن به هدفی طرح‌ریزی می‌شود. در واقع هدف پژوهش همچون نخ تسبیح عمل می‌کند که دیگر گام‌های پژوهش همچون نمونه‌گیری، اجرا، تحلیل و تفسیر را به یکدیگر وصل کرده، آنها را منسجم می‌کند. بنابراین اهداف و سؤالات تحقیق برابر امور مطرح‌شده قبل یعنی بررسی و تدوین اصول (مبانی)، راهبردها و اهداف دفاع در اندیشه قرآنی مقام معظم رهبری هستند.

گام سوم: تعریف و مشخص کردن متغیرها

در این مرحله مفاهیمی که پژوهشگر به دنبال بررسی آنها در متن است، باید به دقت روشن شوند. برای وصول به این هدف، مطالعات زمینه‌ای گسترده‌ای انجام شد. با استادان برجسته دانشگاه که از تجربه و تخصص لازم در حوزه «دفاع» و مباحث دفاعی برخوردار بودند، مذاکرات مفصلی صورت گرفت تا واژگان معادل و رایج با «دفاع» در زبان فارسی و ادبیات محاوره‌ای مبرهن گردد که با جمع‌بندی دیدگاه آنان در کنار نتایج مطالعات کتابخانه‌ای به‌دست آمده، جلسه خبرگی با حضور ۷ تن از استادان مراکز آموزشی فرهنگی نیروهای مسلح از جمله دعا، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، دانشگاه امام علی (ع) و مرکز مطالعات راهبردی آجا برگزار شد و باتوجه به گستردگی مفهوم واژه «دفاع» و ماهیت دفاعی دین مقدس اسلام، واژه مزبور برای ادامه تحقیق به واژگان ذیل «دفاع»، «حمایت»، «پشتیبانی»، «ایستادگی»، «مقاومت»، «استقامت»، «جهاد»، «مبارزه» و «مقابله» تسری داده شد.

گام چهارم: نمونه‌گیری و انتخاب واحدهای تحلیل و زمینه

نمونه‌گیری: پژوهشگر ابتدا کلیه متون، بیانات و پیام‌های فارسی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) را که از سال ۱۳۶۵ تا پایان ۱۳۹۹ ایراد فرموده بودند (و همچنین نرم‌افزار حدیث ولایت)، به‌عنوان جامعه آماری تعیین شد و سپس متونی را که حاوی واژگان تعیین‌شده در مرحله قبل بوده است و معظم‌له در توضیح، تفسیر، تکمیل و... آنها به آیات قرآنی نیز استناد کرده بودند، به‌عنوان نمونه انتخاب و در جدول (۲) ثبت کرد. بنابراین نمونه‌گیری به روش هدفمند صورت گرفت. واحد تحلیل و زمینه: متداول‌ترین واحدی که برای تحلیل متون در تحلیل مضمون استفاده می‌شود، واحد مضمون بوده است که محقق نیز در تجزیه و تحلیل خود از واحد تحلیل «مضمون (تم)» و از زمینه تحلیل «بند» و همچنین «جمله» بهره برده است.

گام پنجم: کدگذاری و مقوله‌بندی

پژوهشگر در این مرحله به هرکدام از داده‌های معنایی حاصل از مرحله قبل، یک کد یا برچسب اختصاص داده است و بعد از کدگذاری تمام داده‌ها، آنها را بر اساس اشتراکاتی که با یکدیگر داشتند برابر (جدول ۱) تحت یک مقوله (زیرمقوله) طبقه‌بندی کرد. در مرحله بعدی اجازه داد تا زیر مقوله‌های تولیدی بر اساس ارتباطی که با هم برقرار کردند، مقوله‌های دیگری تولید کنند که به دلیل تکراری بودن مراحل بحث و جلوگیری از طولانی‌شدن مراحل پژوهش از بیان جزئیات اجتناب شد.

جدول ۱ - کدگذاری و مقوله‌بندی داده‌های تحقیق

منبع	کدها			بیانات رهبری (گزاره‌های نمونه)
	اصول (مبانی)	راهبردها	اهداف	
آل‌عمران/ ۱۰۳	اصول (مبانی): انجام تکالیف دینی، یک فریضه است. راهبردها: اتحاد امت اسلام- دفاع از مظلوم اهداف: ---			آنچه ما در حج لازم داریم از امور سیاسی، عین تعالیم اسلام است؛ ایجاد وحدت یک امر سیاسی است، این امر اسلام است، این عبادت است. «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» (آل‌عمران/۱۰۳). ما اگر در حج از ملت فلسطین یا مظلومین دنیای اسلام مثل مظلومین یمن و دیگران دفاع می‌کنیم و حمایت می‌کنیم، این البته یک کار سیاسی است؛ اما سیاستی است عین تعالیم اسلامی. دفاع از مظلوم خودش یک فریضه است، یک واجب است؛ این [واجب] اتفاق می‌افتد (بیانات در دیدار کارگزاران حج، ۱۳۹۸/۰۴/۱۲، https://khl.ink/f/42974).
توبه/ ۳؛ ممتحنه/ ۴	اصول (مبانی): انجام تکالیف دینی، فریضه‌ای است. راهبردها: برائت از مشرکان اهداف: ---			اگر چنانچه روی مسئله برائت تکیه می‌کنیم ...، این به‌خاطر این است که یک فریضه اسلامی است. «أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ» (توبه/۳). مؤمنین هم «بُرَاءٌ» از مشرکین اند؛ «إِنَّا بُرَآؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ» (ممتحنه/۴). همه اینها مال دین است ...، عیناً همان عبادت است (بیانات در دیدار کارگزاران حج، ۱۳۹۸/۰۴/۱۲، https://khl.ink/f/42974).
بقره/ ۲	اصول (مبانی): --- راهبردها: تقوا [دفاع از خود] اهداف: ---			نخبگان عزیز خودشان از خودشان مراقبت کنند ... این عنوان تقوا که از اول قرآن تا آخر قرآن این‌همه تکرار شده «هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ» (بقره/۲) به همین معنا است. تقوا به معنای محافظت از خویشتن است، خودنگهداری است. در همه زمینه‌ها این جور است؛ این را دنبال کنید (بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی، ۱۳۹۶/۰۷/۲۶، https://khl.ink/f/37949).
شوری/ ۱۵	اصول (مبانی): انتخاب درست راه و هدف لازمه استقامت است. راهبردها: استقامت در راه اهداف: ---			راه را درست انتخاب کنید، هدف را درست انتخاب کنید و بعد «فَلِذَلِكَ فَادَعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ» (شوری/۱۵)؛ با استقامت جلو بروید. راهش این است (بیانات در ارتباط تصویری با همایش سراسری قوه قضائیه، ۱۳۹۹/۰۴/۰۷، https://khl.ink/f/45974).

انعام / ۱۱۲ - ۱۱۴	اصول (مبانی): شعارهای ما (توحید، ولایت الله، ولایت اولیاء الله، عدالت اجتماعی، تکریم انسان) دشمن و دشمنی به وجود می آورد. مکتب ما (خصم ظالم، عون مظلوم هستیم) دشمن و دشمنی به وجود می آورد. راهبردها: مخالفت با ظلم - یاری مظلوم اهداف: تحقق شعار دینی	هرجایی که نغمه توحید بلند شد و عدالت مطرح شد، دشمنانی در آنجا به وجود آمدند؛ این مال امروز نیست. «وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ * وَلِتَصْغَىٰ إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ» (انعام/۱۱۲ - ۱۱۴). ابعاد جبهه باطل با یکدیگر همکاری می کنند؛ یعنی هم همکاری می کنند و هم طرفدار پیدا می کنند. ... ما در جمهوری اسلامی شعارمان عبارت است از توحید، ولایت الله و ولایت اولیاء الله، عدالت اجتماعی، تکریم انسان؛ این شعارهایی که ما داریم و دنبالش هستیم، اینها است، و اینها دشمن دارد. ما با ظلم مخالفیم. «كونا للظالمين خصماً وللمظلومين عوناً» (شریف رضی، نهج البلاغه، نامه ۴۷). ما این مکتب را داریم؛ خصم ظالمیم، عون مظلومیم. این موضع، طبعاً دشمن به وجود می آورد، دشمنی به وجود می آورد، دعوا راه می اندازد؛ این هست (بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، https://khl.ink/f/39229، ۱۳۹۶/۱۲/۲۴).
محمد / ۷	اصول (مبانی): حق بر باطل پیروز است. ما به وعده‌ها و سنت‌های الهی اطمینان داریم. راهبردها: --- اهداف: حفظ اسلام - حفظ حق	خداوند متعال در آیات مکرر قرآن این وعده را داده است که اهل حق، طرفداران حق، پیروز نهایی اند؛ آیات فراوان قرآن بر این معنا دلالت می کند. ممکن است قربانی بدهند؛ اما در نهایت شکست نمی خورند؛ آنها پیروز هستند در این صحنه. قربانی دارند؛ اما ناکامی ندارند (بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه الله) ۱۳۹۸/۰۳/۱۴، ر.ک: https://khl.ink/f/42758، ۱۳۹۷/۰۶/۱۸؛ ۱۳۹۷/۱۲/۰۷).
آل عمران / ۱۷۳ تا ۱۷۴	اصول (مبانی): کار دشمن، دلهره افکندن با ابزارهای مختلف است. مؤمنان در برابر تهدیدات دشمن، ایمان‌شان افزون‌تر می شود. شیطان تنها می تواند پیروان خودش را بترساند. راهبردها: اطاعت از فرماندهی، ایستادگی در برابر دشمن، ترس از خدا، ترسیدن از دشمن، منحرف نشدن از راه خدا اهداف: ---	این آیات مربوط به جانبازانی است که در جنگ احد زخم برداشته بودند و رسول الله به آن‌ها فرمود برای مواجهه با دشمن آماده شوید و آن‌ها هم با اجابت دعوت او، در برابر دشمن ایستادند و شکستش دادند ... کار دشمن در طول تاریخ، دلهره افکندن با ابزارهای مختلف بوده است. ... [اهل ایمان] از خدا و انحراف از صراط مستقیم بترسند؛ نه از شیطان و پیروانش ... مؤمنان کسانی هستند که در برابر تهدیدات دشمن، ایمانشان افزون‌تر می شود ... نه آنکه هراس به دل راه دهند. شیطان تنها می تواند پیروان خودش را بترساند ... [مؤمنین بدانند که] انحراف از راه خدا مساوی با ذلت و بی‌پناهی در برابر دشمن است ... عدم ترس از دشمن و ایستادگی در برابر او موجب پیروزی می شود (بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، ۱۳۹۷/۱۱/۱۹؛ ر.ک: ۱۳۹۷/۰۸/۰۴ و https://khl.ink/f/41630، ۱۳۹۷/۰۷/۱۲).

ن. ۱۶ - فصلت ۳۰	اصول (مبانی): باور به خدا، باور به مردم و باور به خود باعث استقامت در راه می‌شود. خداوند وضع قومی را تغییر نمی‌دهد، مگر آنکه خودشان بخواهند. راهبردها: استقامت در راه اهداف: ---
نقش ۲۹	اصول (مبانی): پابندی به اصول و مبانی اسلامی اعتقاد ماست. راهبردها: سازش‌ناپذیری با استکبار، دوستی با مسلمانان، حمایت از مظلوم، مقابله با ظالم، جلوگیری از ظلم، تربیت جوانان بر اساس سبک زندگی اسلامی، ایستادگی در برابر کفار، اعتقاد و عمل به قرآن، دشمنی با ظالمان، یاری مظلومان و موضع‌گیری امت اسلام در برابر دشمنان. اهداف: حفظ اصول اسلام، استقرار صلح و امنیت و رفع ظلم و کفر
این سه باور در امام - یعنی باور به خدا، باور به مردم، باور به خود - این همان استقامتی است که در قرآن کریم می‌فرماید: «و ان لو استقاموا على الطريقه لاسقيناهم ماء غدقا» (جن/۱۶) در آیه دیگر می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ» (فصلت/۳۰) ... آن وقت همین سه باور به‌تدریج در مردم ما همگانی شد. امید پیدا شد، اعتماد به نفس پیدا شد، توکل به خدا پیدا شد. اینها جای یأس را گرفت، جای تاریک‌نمایی را گرفت، جای بدبینی را گرفت. مردم ایران روحیات خودشان را تغییر دادند، خدای متعال هم وضع آنها را تغییر داد (بیانات در مراسم بیست و چهارمین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله)، https://khl.ink/f/22788، ۱۳۹۲/۰۳/۱۴).	البته اعتقاد ما پابندی به اصول و مبانی است. ما می‌گوییم بایستی اصول محفوظ بماند ... یکی از اصول، «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» (فتح/۲۹) است. ما با دشمنان، با استکبار سر آشتی نداریم و با برادران مسلمان بنای بر دشمنی و عداوت نداریم؛ بنای بر دوستی و رفاقت و برادری داریم... ما در حمایت از مظلوم نگاه به مذهب طرف مقابل نمی‌کنیم و نکردیم. ... مسئله برای ما، دفاع از هویت اسلامی است، حمایت از مظلوم است. مسئله، مسئله اصول اسلام است: «كُونُوا لِلظَّالِمِ خَصَمًا وَّ لِلْمَظْلُومِ عَوْنًا» (شریف رضی، نهج‌البلاغه، نامه ۴۷). این دستور اسلام است (بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن، ۱۳۹۸/۱/۲۶؛ همچنین سایر بیانات ۱۳۹۷/۰۳/۲۰؛ ر.ک: ۱۳۹۷/۰۲/۰۶؛ ۱۳۹۷/۰۲/۲۷؛ ۱۳۹۷/۰۹/۲۱؛ ۱۳۹۷/۰۴/۲۵؛ https://khl.ink/f/42253)... ما هر مقداری که بتوانیم از مظلوم حمایت می‌کنیم، اسلام به ما گفته است که «كُنْ لِلظَّالِمِ خَصَمًا وَّ لِلْمَظْلُومِ عَوْنًا» (شریف رضی، نهج‌البلاغه، نامه ۴۷). ظالم هر کسی بود باید با او مقابله کرد و جلوی ظلم او را گرفت. مظلوم هرکسی هست باید از او حمایت کرد (بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۴/۰۲/۲۶، https://khl.ink/f/29736). از موارد تربیتی برای جوانان مسلمان در سبک زندگی اسلامی باید این باشد که در مقابل ظلم و تعدی کفار بایستند. مهربانی با خودی‌ها و ایستادگی مستحکم در برابر کفار از خصوصیات مؤمنین است. بلا و نکبت موجود در بعضی از جوامع اسلامی به‌خاطر دوری‌شان از قرآن است و این عدم ایستادگی در برابر دشمنان، نشانه بی‌اعتقادی آن‌ها به قرآن است. راهبرد اساسی در برابر فشارهای گوناگونی آن است که امت اسلامی موضع بگیرد، نه شریک جرم‌های آن‌ها شود. خادم حرمین شریفین باید «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ» باشند؛ نه اشداء علی المؤمنین (بیانات در محفل انس با قرآن کریم، ۱۳۹۷/۰۲/۲۷، https://khl.ink/f/39624).

طلاء / ۲ - ۶	اصول (مبانی): خداوند مؤمنان را [در تقویت] و دشمنان را [در ضربه زدن به آنان] غافلگیر می کند. اطمینان به وعده های الهی و آینده و تداوم حرکت رو به جلو. راهبردها: قوی شدن اهداف: استقرار و حفظ صلح و امنیت، رفع تهدید و رفع جنگ	خداوند از جایی به دشمن ضربه می زند که هیچ گاه انتظار آن را ندارد و مؤمنین نیز از ناحیه ای تقویت و حمایت می شوند که انتظار آن را نداشته اند که در فرهنگ دینی، «رزق لا یُحتَسَب» (طلاق/۲-۳) یا همان رزقی که در محاسبات مادی جایی نداشته است، نامیده می شود. باید به این وعده های الهی اطمینان داشت و با امید به آینده به حرکت رو به جلو با قدرت ادامه داد. ما به دنبال تهدید هیچ کشور و ملتی نیستیم؛ بلکه به دنبال حفظ امنیت کشور و جلوگیری از تهدید هستیم. برای آنکه جنگ نشود و برای آنکه تهدید تمام شود، باید قوی شد (دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش با فرمانده کل قوا، ۱۳۹۸/۱۱/۱۹، https://khl.ir/f/44841).
سب / ۴۴	اصول (مبانی): --- راهبردها: جنگ با طبقات ستمگر (طاغوت ها، رفاه طلبان، ملاً)، حمایت از مظلوم اهداف: استقرار عدالت اجتماعی	انبیاء در طول تاریخ در کنار مظلومان قرار گرفته اند؛ یعنی برای عدالت عملاً پیکار کردند. ملاحظه کنید؛ در قرآن کریم تصریح شده که انبیاء با طواغیت مواجه اند، با مترفین مواجه اند، با ملاً مواجه اند؛ که همه آنها جزو طبقات ستمگرند. «مَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ» (سبأ/۳۴). هیچ پیغمبری نبوده که در مقابلش مترفین قرار نگیرند. آیه شریفه «وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا» (هود/۳۱) - که بیانگر پاسخ حضرت نوح به مخالفین خودش است - در همین زمینه است. بنابراین آن کسانی که از عدالت محروم بودند، اولین گروندگان به پیغمبران هم هستند (بیانات در دومین نشست اندیشه های راهبردی، ۱۳۹۰/۰۲/۲۷، https://khl.ir/f/12496).
نساء / ۷۶	اصول (مبانی): در تمدن اسلامی، جنگ در جهت اهداف الهی است. در تمدن طاغوت های عالم، جنگ برای هوای نفس، قدرت طلبی و اشاعة فساد است. اقدامات جمهوری اسلامی متمسک از دستور قرآنی است. راهبردها: جهاد در راه خدا، اتخاذ حرکات توحیدی، اعتقاد و عمل به قرآن، مخالفت با استکبار، مخالفت با ظلم، مقابله با کفر بالله، مقابله با طغیان و طاغوت اهداف: تحقق اهداف الهی	عزیزان من! در تمدن اسلامی جنگ هم هست؛ اما در جهت اهداف الهی، برخلاف طواغیت عالم (که) برای هوای نفس، قدرت طلبی و اشاعة فساد می جنگند. توقع دشمن از ما، دست برداشتن از حرکت توحیدی و پیروی از اوست. اینکه آمریکا، صهیونیست ها و مرتجعین منطقه تاکنون نتوانسته اند هیچ غلطی علیه جمهوری اسلامی بکنند، حاکی از تمسک جمهوری اسلامی به دستور قرآن است. «قرآن است که با استکبار مخالفت می کند، قرآن است که با ظلم صریحاً مخالفت می کند، قرآن است که با کفر بالله صریحاً مقابله می کند، قرآن است که با طغیان و طاغوت با قدرت مقابله می کند: «الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ» (نساء/۷۶). این لحن قرآن چه قوی است (بیانات در محفل انس با قرآن کریم، ۱۳۹۸/۰۲/۱۶، ر.ک: ۱۳۹۷/۰۱/۱۴؛ ۱۳۹۸/۰۱/۱۴؛ ۱۳۹۷/۰۹/۲۱) (https://khl.ir/f/42448)

نساء / ۷۵	اصول (مبانی): جهاد در اسلام یعنی احساس مسئولیت در قبال ملت‌های مستضعف. راهبردها: جهاد در راه خدا، جهاد در راه مستضعفان اهداف: نجات مستضعفان	جهاد در اسلام در واقع کمک به ملت‌هایی است که پشت پرده سیاست‌های استعماری و استبدادی و استبدادی قرار داده شده‌اند که نور اسلام به اینها نرسد. جهاد برای دریدن این پرده‌ها و این حجاب‌ها است. «مَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ وَ الْوِلْدَانِ؛ (نساء/۷۵)؛ چرا جهاد نمی‌کنید، مقاتله نمی‌کنید، نبرد نمی‌کنید در راه خدا و بلافاصله [می‌گویید] - و در راه مستضعفین، برای نجات مستضعفین؟ این احساس مسئولیت است (بیانات در دیدار اعضای مجمع عالی بسیج مستضعفین، ۱۳۹۳/۰۹/۰۶، https://khl.ink/f/28344).
نساء / ۷۵	اصول (مبانی): اگر ما با خدا باشیم، صددرصد پیروز می‌شویم. کوتاهی و عمل نکردن به تکلیف، موجب شکست جبهه حق می‌شود. ما به وعده‌ها و سنت‌های الهی اطمینان داریم. راهبردها: نصرت دادن دین خدا - همراهی با خدا، عمل به تکلیف الهی، مقاومت در برابر دشمنان، جهاد علمی، جهاد سیاسی، دفاع از حق، دفاع از شرف، دفاع از عزت، دفاع از حقوق پایمال شده، عمل به وجدان. اهداف: احقاق حق، حفظ شرف، حفظ عزت، حفظ و تقویت دین و حفظ آبروی مؤمن	- در صورت نصرت دادن دین خدا، دشمن شکست خواهد خورد. - باتوجه به اینکه تمامی قدرت در دست خداست، اگر ما با خدا باشیم و در راه او حرکت کنیم، صددرصد پیروز می‌شویم. - اگر شکستی در جبهه حق به وجود آید، به‌خاطر کوتاهی و عمل نکردن ماست. به‌خاطر کوتاهی و غفلت از انجام وظایف مان. - خدای متعال وعده کرده که در صورت مقاومت و اعتماد به وعده‌های او، پیروزی را نصیب ما می‌کند، ولی مشروط به انجام وظیفه. در نتیجه نسخه راهگشای زمانه ما تنها مقاومت در برابر دشمنان است: «نسخه حرکت و پیشرفت مسلمین در دنیای اسلام، «مقاومت» است (بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۹۸/۰۳/۱۴؛ ر.ک: ۱۳۹۷/۰۳/۰۲، ۱۳۹۷/۰۲/۲۷؛ ۱۳۹۷/۱۰/۱۹؛ ۱۳۹۷/۰۹/۰۷، https://khl.ink/f/42758 (حج/۴۰)). - این راه، راه مجاهدت علمی، مجاهدت سیاسی و دفاع قدرتمندانه از حق روشن است. در این میدان، مسلمانان مدافع شرف و عزت و حقوق پایمال شده خویشند. انصاف و وجدان بشری، قاضی آگاه و بی‌گذشتی است که این مجاهدت مظلومانه را تأیید می‌کند و سنت الهی، پیروزی حتمی آنان را نوید می‌دهد: «أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ» (حج/۳۹؛ پیام به کنگره عظیم حج، ۱۳۸۱/۱۱/۱۸، https://khl.ink/f/3164).

نقشه/ ۲۰۵	اصول (مبانی): -- راهبردها: --- اهداف: رفع ناامنی، حفظ مسلمانان، حفظ سرزمین مسلمانان	در قضیه جریان‌های تکفیری در این منطقه، جرم اصلی را آمریکایی‌ها کردند و سعودی‌ها که دنبالش بودند. البته هرچا هم اینها وارد شدند ناامنی و تخریب به وجود آورده‌اند. واقعاً نابودی حرث و نسل [است] و «وَيُهْلِكُ الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ» (بقره/۲۰۵) به معنای واقعی کلمه در مورد اینها است و اینها این کارها را کرده‌اند (بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سالروز ولادت پیامبر اعظم ﷺ و امام صادق علیه السلام، ۱۳۹۹/۰۸/۱۳، https://khl.ink/f/46771).
آل عمران/ ۱۷۰	اصول (مبانی): پیام شهداء، پیام بهجت، عظمت و نشاط است. پیام شهداء، جنگ نرم دشمن را خنثی می‌کند. راهبردها: دفاع مادی از اسلام و جامعه اسلامی، دفاع معنوی از اسلام و جامعه اسلامی، ترسیدن در میدان جهاد، فداکاری در راه خدا. اهداف: حفظ اسلام و حفظ سرزمین اسلامی	- برخلاف باور اغلب مردم دنیا، پیام قرآن درباره کشته شدن در جنگ [راه خدا]، پیام بهجت، عظمت و نشاط است. - پیام همیشگی شهداء، نقطه مقابل تلاش دشمنان در جنگ نرم است، نداشتن خوف و حزن در میدان جهاد است، پیام نفی ترس و اندوه. - شهدا تا هستند، با حرکت مادیشان از اسلام و جامعه اسلامی دفاع می‌کنند، وقتی هم که می‌روند، با حرکت معنویشان، مایه رونق حیات معنوی در کشور هستند و علت این بیداری قلوب با کلام شهدا هم چیزی نیست جز اثرگذاری خدای متعال بر کلام آنها (بیانات در دیدار دست‌اندرکاران کنگره بزرگداشت شهدای استان کرمان، ۱۳۹۷/۱۲/۰۶؛ ر.ک: ۱۳۹۷/۰۸/۱۴؛ ۱۳۹۷/۰۹/۲۱؛ ۱۳۹۷/۰۷/۰۴؛ https://khl.ink/f/41833).
فتح/ ۲۲ و ۲۳	اصول (مبانی): ما به وعده‌های الهی اعتماد داریم. داشتن فکر، هویت و انگیزه و توکل به خدا موجب عقب‌نشینی دشمن می‌شود. راهبردها: ایستادگی در مقابل ظلم، استبداد و زورگویی و خیانت‌ها و جنایت‌های جنایتکاران عالم، جهاد در برابر قدرت‌های طاغوتی، مقاومت در برابر قدرت‌های طاغوتی. اهداف: ---	- اقتضای سنت قطعی تاریخ و سنت الهی این است که اگر در مقابل ظلم، استبداد و زورگویی و خیانت‌ها و جنایت‌های جنایتکاران عالم ایستادگی صورت پذیرد، قطعاً آن‌ها مجبور به عقب‌نشینی می‌شوند. - این وعده الهی است که در صورت مجاهدت و مقاومت، مسلمانان بر قدرت‌های طاغوتی پیروز می‌شوند. - ملت‌های دارای فکر، هویت، انگیزه، متکی به خدا و متوکل علی‌الله، می‌ایستند و این ایستادگی موجب عقب‌رفت و دستپاچگی دشمنان و توسل‌شان به کارهای غلط و در نتیجه به عقب‌نشینی دشمن منجر خواهد شد. - تجربه ضعف روزافزون رژیم صهیونیستی در جنگ‌هایی که بر دیگران تحمیل نموده، نشانگر درستی ایده «مقاومت در برابر دشمن» است (بیانات در دیدار مسئولان نظام و مهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۷/۰۹/۰۴؛ ر.ک: ۱۳۹۷/۰۱/۲۵؛ https://khl.ink/f/41007؛ ۱۳۹۷/۰۲/۲۷؛ ۱۳۹۷/۰۱/۲۵).

۲۱۹	اصول (مبانی): هر چیزی که مایه اقتدار ایران اسلامی باشد، مبعوض آنها [کفار و دشمنان] است. راهبردها: تقویت عوامل اقتدار کشور (علم، اقتصاد قوی و مستقل، قدرت نظامی، ایمان و حیا و اخلاق جوانان، روحیه جهاد و مقاومت در ملت، مجموعه‌های حافظ امنیت (نیروهای مسلح) اهداف: ---	«لَيَغِيْظُ بِهِمُ الْكُفَّارَ» (نحل/۵۳) و کفار هم از این انسانی که در اینجا پرورش پیدا می‌کند، دچار غیظ و خشم و غضب می‌شوند. هر چیزی که مایه اقتدار ایران اسلامی باشد مبعوض آنها است، علم هم مایه اقتدار است، اقتصاد قوی و مستقل، قدرت نظامی، ایمان و حیا و اخلاق جوانان، روحیه جهاد و مقاومت در ملت، مجموعه‌های حافظ امنیت که نیروهای مسلح از جمله مهم‌ترین آنها هستند، مخالفتند. شما جوان‌ها (نخبگان) حقیقتاً یک لطف الهی و نعمت الهی هستید (بیانات در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (علیه السلام) در مراسم دانش‌آموزی دانشجو، ۱۳۹۶/۰۲/۲۰، https://khl.ink/f/36490.
۶۰ / مقال	اصول (مبانی): --- راهبردها: ایجاد آمادگی همه‌جانبه دفاعی، ایجاد قدرت همه‌جانبه دفاعی، برخورداری از ابزار و ادوات پیشرفته همه‌جانبه، ترساندن دشمن، سلطه‌نابذیری، مقاومت در برابر دشمنی‌ها و دشمنان. اهداف: ایجاد اقتدار بازدارندگی، حفظ استقلال و هویت	یک درس دائمی جلوی چشم سپاه وجود دارد و آن عبارت است از آیه کریمه: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ» (انفال/۶۰)، که چند نکته هست: اولاً اعداد، یعنی مجموعه شما باید برای اثبات قدرت و توان جمهوری اسلامی، بر دفاع جانانه در هر زمان و در هر کجا، آمادگی داشته باشد. قوه اعم است از قوه مادی و معنوی، از قوه اقتصادی و نظامی، از قوه علمی و اخلاقی [قوه] در زمینه بیداری و آماده‌به‌کاری، قوت [یعنی] عزم راسخ و پولادین، قوت [یعنی] ایمان قوی و خالص، قوت [یعنی] انگیزه روزافزون. همه اینها را باید آماده کنید. قوت، تربیت جوانان بلندهمت و پُرانگیزه است. منظور از «رباط الخیل»، ابزار و ادوات است. امروز نیز «ابزار بایستی ابزار پیشرفته و ابزار عملیاتی و همه جور ابزار. «ترهیبون به» همان چیزی است که در ادبیات سیاسی امروز به آن «قدرت بازدارندگی» می‌گویند. جمهوری اسلامی در جایگاهی قرار می‌گیرد که دارای قدرت بازدارندگی است؛ دارای اقتدار بازدارنده است. هر کشوری که بخواهد تحت سلطه نباشد، برای حفظ استقلال و هویت می‌بایست توان مقابله با حملات دشمنان را داشته و بتواند به بهترین شکل از خود دفاع کند. ما امروز دولت مقاومت‌ایم؛ یعنی تسلیم زورگویی نشدن، تسلیم زیاده‌طلبی نشدن، در موضع اقتدار ایستادن (بیانات در مراسم دانش‌آموزی دانشجو، دانشگاه امام حسین (علیه السلام)، ۱۳۹۸/۰۷/۲۱؛ ر.ک: ۱۳۹۴/۰۱/۳۰؛ ر.ک: ۱۳۶۹/۰۳/۰۳؛ ۱۳۶۹/۰۹/۲۴؛ ۱۳۸۳/۱۲/۱۹؛ ۱۳۹۷/۰۶/۸؛ ۱۳۹۸/۰۷/۲۱؛ ۱۳۸۸/۰۲/۲۳؛ ۱۳۹۵/۱۱/۲۷؛ ۱۳۹۵/۰۳/۲۵؛ ۱۳۹۴/۰۷/۱۵؛ ۱۳۹۶/۰۲/۲۰، https://khl.ink/f/43767.

سب/ ۴۶	اصول (مبانی): --- راهبردها: جهاد در راه خدا و برای خدا، هم افزایی نیروها، بهره گیری از توانائی های مادی و معنوی اهداف: ---	در این معرکه عظیم، در این قیامت کبرا، نیروی عظیم ملت ایران، نیروی ایمان، نیروی مقاومت، نیروی اعتماد به خدا، نیروی متکی به روح الله، و در صدر همه آنها نیروهای مسلح نظام جمهوری اسلامی ایران قیام کردند. قیام لله یعنی این. «آن تقوموا لله مثنی و فردی» (سب/۴۶)؛ قیام لله کردند، وارد میدان شدند، از جان خود، از نیروی خود، از توانایی خود بهره بردند (بیانات در مراسم دانش آموختگی دانشجویان دانشگاه های افسری ارتش، ۱۳۹۵/۰۷/۰۷، https://khl.ink/f/34489).
عنکبوت/ ۶۹-تغابن/ ۱۱	اصول (مبانی): در راه خدا وقتی مجاهدت می کنید، خدای متعال، شما را هدایت می کند. اگر تیت هایتان را خدایی کنید، خدا دل های شما را هدایت می کند. راهبردها: جهاد در راه خدا - خلوص نیت اهداف: ---	بدانید که ان شاء الله خدای متعال به شما کمک خواهد کرد «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» (عنکبوت/۶۹)؛ در راه خدا وقتی مجاهدت می کنید، خدای متعال خودش شما را هدایت می کند. «وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ»؛ (تغابن/۱۱) خدا دل های شما را هدایت می کند به آن کاری که باید انجام بدهید. تیت هایتان را تیت های احساس وظیفه و انجام وظیفه و تیت های خدایی کنید؛ ان شاء الله خدا هم کمک خواهد کرد (بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی، ۱۳۹۶/۰۷/۲۶، https://khl.ink/f/37949).
تحریم/ ۷۳	اصول (مبانی): --- راهبردها: مبارزه مستمر و همه جانبه با کفار و منافقین و شدت عمل با آنان اهداف: ---	مبارزه پیغمبر در همه جا مبارزه نظامی نیست؛ انواع و اقسام مبارزه را پیغمبر اکرم در طول این ۲۳ سال انجام داد. این آیه شریفه ای که به پیغمبر امر قطعی می کند که جهاد کن: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ» (تحریم/۷۳) معنای جهاد پیغمبر را هم ضمناً برای ما روشن می کند. معنای آیه این است که ای رسول خدا! با کفار و با منافقین جهاد کن و با آنها شدت عمل به خرج بده. می دانید که پیغمبر با منافقین جهاد با شمشیر نکرده؛ بلکه معنای مبارزه درگیری و نبرد به معنای عام است؛ اعم از نبرد فکری، نبرد سیاسی، نبرد تبلیغاتی و نبرد نظامی؛ همه انواع مبارزه در زندگی پیغمبر بود. بنابراین، مبارزه در زندگی پیغمبر یک خط مستمر است (بیانات در شب رحلت پیامبر اعظم ﷺ و شهادت امام حسن مجتبی (علیه السلام) در کانون توحید تهران، ۱۳۶۵/۰۸/۱۰، https://khl.ink/f/46657).

صف / ۴: مائده / ۵۴	اصول (مبانی): بسیجی خدا را دوست میدارد و خدا هم او را دوست میدارد. راهبردها: اتحاد و اتفاق، وحدت و یکپارچگی، ایستادگی در برابر دشمن اهداف: ---	امروز سنگر اصلی در سطح عالم، جمهوری اسلامی است. این سنگر را باید محکم نگه دارید. با چه چیز؟ با اتحاد و اتفاق، با وحدت و یکپارچگی، «كَانَهُمْ بَيْنًا مَرصُوصًا» (صف/۴)؛ مثل یک دژ پولادین، درمقابل دشمن بایستید، مثل چند برادر در یک خانه (بیانات در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی، ۱۳۷۱/۰۱/۱۵، https://khl.ink/f/2609). خداوند متعال در یک جای قرآن از کسانی یاد می‌کند که «يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ» (مائده/۵۴)؛ هم آنها خدا را دوست می‌دارند، هم خدا آنها را دوست می‌دارد و در جای دیگری از قرآن اینها را یا جمعی از اینها را معرفی می‌کند و می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَهُمْ بَيْنًا مَرصُوصًا» (صف/۴)؛ یعنی همین جوان، مرد، زن، نخبه، فرزانه، مؤمن که همه توانایی‌های خود و وجود خود را روی دست گرفته و وارد میدان کرده؛ همان معنایی که ما برای بسیجی قائلیم (بیانات در دیدار اعضای مجمع عالی بسیج مستضعفین، ۱۳۹۳/۰۹/۰۶، https://khl.ink/f/28344).
توبه / ۱۲۸؛ اعراف / ۱۵۸؛ زخرف / ۵۱؛ توبه / ۱۲؛ قصص / ۴۱	اصول (مبانی): --- راهبردها: مبارزه با سران کفر، مبارزه با استکبار و صهیونیسم اهداف: رفع نابرابری، رفع تبعیض، استقرار عدالت، رفع طاغوت‌ها، - به کمال رساندن انسان	... خب بعضی از اینها [از جمله] نابرابری، تبعیض، عدم عدالت، وجود طواغیت همیشه در طول تاریخ بوده است، فرض کنید که فرعون می‌گفت «أَلَيْسَ لِي مُلْكٌ مِصْرَ» (زخرف/۵۱)؛ خیلی خب، در محدوده مصر هر غلطی می‌خواست می‌کرد. واقعاً «عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ» (توبه/۱۲۸). روح مطهر نبی مکرم امروز از این رنج بشری آزرده است؛ و مشتاق سعادت بشر است و مشتاق هدایت بشر است. در آخر این سوره این جور می‌فرماید: «عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ» خطاب هم که گفتیم به همه آحاد مردم است. از این یک نکته‌ای می‌شود استفاده کرد و آن مربوط به سران کفر است، مربوط به سران استکبار است که قرآن در یک جا از آنها تعبیر کرده است به «اِنَّهُمْ كَافِرٌ» (فَقَاتِلُوا اَيُّمَةً الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا اِيْمَنَ لَهُمْ» (توبه/۱۲)؛ یک جا هم در سوره قصص به «اِنَّهُمْ يَدْعُونَ اِلَى الْاَثَرِ» [تعبیر کرده]: «وَجَعَلْنَاهُمْ اَيُّمَةً يَدْعُونَ اِلَى الْاَثَرِ» (قصص/۴۱) که مردم را به جهنم می‌کشاند. آحاد مردم کفار، [یعنی] آنهايي هم که دنبال حق‌اند، مایل به حق‌اند، عنادی ندارند، غرضی ندارند، همان کسانی هستند که مخاطب آن جمله زیبا و شریف هستند: «عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ». امروز دشمن اسلام و آن دشمن اصلی، همین استکبار و صهیونیسم است (بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سالروز ولادت پیامبر اعظم ﷺ و امام صادق علیه السلام، https://khl.ink/f/46771، ۱۳۹۹/۰۸/۱۳).

در قرآن کریم هم اتفاقاً در یک موردی عین همین وجود دارد: «وَهُمْ يَدْعُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ» (توبه/۱۳). آنها [آمریکا] شروع کننده بودند. بعد از انقلاب که ما به سفارت حمله نکردیم، اما آنها شروع کردند علیه انقلاب حرکت کردند، گروه تروریستی راه بیندازند، حرکت دانشجویان که به سفارت حمله کردند در حقیقت حرکت دفاعی بود، به جا بود، به موقع بود، کاملاً عقلانی بود (بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سالروز ولادت پیامبر اعظم ﷺ و امام صادق علیه السلام). https://khl.ink/f/46771، ۱۳۹۹/۰۸/۱۳	اصول (مبانی): --- راهبردها: دفاع پیشگیرانه اهداف: ---	توبه/۱۳
لیکن سپاه، که مصداق این آیه شریفه است که «صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ» (احزاب/۲۳)؛ حقیقتی از حقایق اسلام را زنده کرد و آن اینکه: بشر، وقتی که با خدا رابطه برقرار می کند، چگونه آن سلطه عظیم و اقتدار معنوی را می یابد، که حتی بر علل و عوامل تردیدناپذیر عالم ماده هم غلبه پیدا می کند، همه دنیا با هم متفق شدند و بر سر جمهوری اسلامی ریختند، چون می بیند که پشت سر عراق، قدرت های جهانی هستند، برای نرم کردن دل قدرت ها، [ایران] از اصول خود صرف نظر کند، با سلطه های جهانی بسازد، در مقابل اسرائیل این قدر سرسختی به خرج ندهد و در دفاع از مسلمین و از مظلومان، آن طور صریح وارد نشود (بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان سپاه، https://khl.ink/f/2686، ۱۳۷۲/۰۶/۲۵)	اصول (مبانی): --- راهبردها: دفاع از مسلمانان، دفاع از مظلومان، سازش ناپذیری با سلطه، برقراری ارتباط با خدا اهداف: حفظ اسلام و اصول آن، حفظ مسلمانان	احزاب/۲۳
خب، تأثیرات این گناهان [صغیره] یکی از تأثیرات این است که: «إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا» (آل عمران/۱۵۵). در جنگ احد، آن کسانی که نتوانستند طاقت بیاورند و دلشان در هوای غنیمت آن چنان تپید که فراموش کردند چه مسئولیت حساسی در اختیار آنها و برعهده آنها است و جنگ پیروز را به جنگ مغلوب تبدیل کردند «اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا»؛ یعنی گناه ما موجب می شود که در یک نقطه حساس، در یک نقطه بزنگاه، نتوانیم تاب بیاوریم، نتوانیم مقاومت کنیم (بیانات در دیدار مسئولان نظام، https://khl.ink/f/33371، ۱۳۹۵/۰۳/۲۵)	اصول (مبانی): گناه و فراموش کردن مسئولیت و آگاهی باعث تاب نیاوردن و مقاومت نکردن می شود. راهبردها: --- اهداف: ---	آل عمران/۱۵۵

۱۳۹ / آل عمران	اصول (مبانی): ایمان در دل و ایمان در عمل بر همه چالش‌ها غلبه می‌کند. راهبردها: --- اهداف: ---	ما الان می‌توانیم با همه توان ادعا بکنیم که جمهوری اسلامی با همه چالش‌هایی که در مقابل او به وجود می‌آورند، می‌تواند پنجه بیندازد و بر همه آنها می‌تواند غالب بشود؛ چون این را تجربه کرده‌ایم. «وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» (آل عمران/۱۳۹)؛ اگر ایمان در دل و در عمل وجود داشته باشد، کوه‌ها در مقابل یک جامعه، یک مجموعه، یک انسان قوی، هموار خواهد شد و قدرت مقاومت نخواهد داشت (بیانات در مراسم شب خاطره دفاع مقدس، ۱۳۹۶/۰۳/۰۳، https://khl.ink/f/36622).
۱۱۱ / توبه	اصول (مبانی): شهادت معامله جان با بهشت و رضای الهی است. راهبردها: جهاد در راه خدا اهداف: ---	آنهایی که می‌میرند و در راه خدا کشته نمی‌شوند، آنهایی که این متاع را در راه خدا می‌دهند و جانشان را در راه خدا مصرف می‌کنند، کسانی هستند که این را می‌فروشند و در مقابلش چیزی می‌گیرند «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ» (توبه/۱۱۱) این جان را شهید فروخت و در مقابل آن، بهشت را گرفت، رضای الهی را گرفت که بالاترین دستاوردها است (بیانات در دیدار جمعی از دانش‌آموزان شاهد و مسئولان بنیاد شهید سراسر کشور، ۱۳۶۸/۰۵/۲۵، https://khl.ink/f/2166).
۱۱۲ / هود	اصول (مبانی): --- راهبردها: ایستادگی در برابر دشمن اهداف: ---	خداوند متعال به پیغمبرش در مقابل این مشکلات فرمود: «فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ وَ مَنْ تَابَ مَعَكَ» (هود/۱۱۲)؛ استقامت، ایستادن. البته ایستادگی سختی‌هایی هم دارد که شما در راه استقامت و مقاومت هر سختی‌ای که متحمل بشوید، خدای متعال به شما اجر خواهد داد: «ذَلِكَ بِأَنْهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْنُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَسْأَلُونَ مِنْ عَدُوٍّ نِيلاً إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ» (توبه/۱۲۰)؛ هر سختی‌ای که شما تحمل بکنید، یک عمل صالح است؛ بلکه تن به ظلم دادن مجازات هم دارد. قرآن این جوری دستور می‌دهد: نه ظلم کنید، نه زیر بار ظلم بروید. هر حرکتی، هر اقدامی، هر حرفی که در جهت استقلال سیاسی، استقلال فرهنگی، استقلال و رشد اقتصادی، وحدت، اقتدار امت اسلامی، ترویج علم، جهت رشد دادن جوان‌های دنیای اسلام باشد، هر حرکتی در این جهت عمل صالح است، حسنه است. شما روشنفکران دنیای اسلام، از حق دفاع کنید، سینه سپر کنید و از دشمن نترسید. «الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَ كَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا» (احزاب/۳۹) محاسبه‌اش هم با خدا است؛ خدا محاسبه خواهد کرد، به شما اجر خواهد داد. بنده به شما عرض می‌کنم دنیای اسلام به فضل الهی یک روزی که آن روز خیلی هم دور نیست، تحقق این آرزوها را تماماً خواهد دید بحول الله و قوته (بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۵/۰۹/۲۷، https://khl.ink/f/35186).
۱۲۰ / توبه	اصول (مبانی): شما در راه استقامت و مقاومت هر سختی‌ای که متحمل شوید، خدا به شما اجر می‌دهد. راهبردها: پرهیز از ظلم - پرهیز از مظلوم شدن - انجام عمل صالح - دفاع از حق - عدم ترس از دشمن اهداف: ---	
۲۹ / احزاب	اصول (مبانی): آرزوهای دنیای اسلام یک روزی که آن روز خیلی هم دور نیست، محقق خواهد شد. راهبردها: دفاع از حق با عمل صالح اهداف: ---	

در قرآن کریم آیاتی که این نکته قطعیت پیروزی را به ما یادآوری می‌کند، آیات زیادی است، از جمله آیه «إِنْ تَصْرُوا لِلَّهِ يُصْرِكُمْ» (محمد/۷۷)، آیه «لِيَنْصُرَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ» (حج/۴۰)، آیه «وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ» (اعراف/۱۲۸). یکی از امیدبخش‌ترین آیاتی که من امروز می‌خواهم یک مقداری آیات آن را عرض بکنم، آیه معیت الهی است؛ «إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا» (توبه/۴۰)، خدا با ما است. وقتی خدا با یک جبهه‌ای باشد، این جبهه قطعاً و بلاشک پیروز است. فرض بفرمایید آنجایی که حضرت موسی می‌گوید: «وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ» در اول قضیه خداوند می‌فرماید: «قَالَ كَلَّا فَإِذْ هَبَا بَايَاتِنَا إِنَّنَا مَعَکُمْ مُسْتَمِعُونَ» (شعرا/۱۵-۱۶)؛ من با شما هستم، از چه کسی می‌ترسید؟ این در سوره شعرا بود. یا در آیه دیگر که موسی و هارون می‌گویند: «إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ»، فرعون این کار را بکند، خداوند می‌فرماید: «قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّنِي مَعَکُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ» (طه/۴۵-۴۶)؛ یا در سوره مبارکه محمد ﷺ می‌فرماید: «فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَکُمْ أَعْمَالُکُمْ» (محمد/۳۵)، یعنی این معیت خدای عزوجل با مؤمنین، با پیامبران، با همراهان و اصحاب پیامبران، یک چیزی است که خدای متعال مکرر در قرآن آن را به رخ کشیده. آن وقت نتیجه این شده که پیغمبران به این وعده صادق الهی اعتماد کردند در این آیه شریفه که «فَلَمَّا تَرَأَى الْجُمُعَانِ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرِكُونَ * قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ» (شعرا/۶۱-۶۲)؛ به مجردی که دیدند که سپاهی لشکر فرعون از دور پیدا شد و الان است که برسد - جلویشان دریا، پشت سرشان لشکر فرعون - دل‌ها لرزید، [گفتند] «إِنَّا لَمُدْرِكُونَ»؛ پدرمان در آمد. اینجا حضرت موسی به اعتماد همان وعده الهی می‌گوید: «كَلَّا»؛ چنین نیست، «إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ». با پیغمبر اکرم در غار ثور، «إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا» (توبه/۴۰)؛ به اعتماد همین وعده الهی، پیغمبر اکرم می‌گوید «إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا»؛ ناراحت نباش، محزون نباش؛ این یکی از آن سنت‌هایی است که «لَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا» (احزاب/۶۲)؛ بلاشک این همیشه هست. خوب، حالا ما می‌خواهیم این معیت را برای خودمان تأمین کنیم؛ راهش چیست؟ در قرآن چند شرط گذاشته است برای این معیت. در آخر سوره نحل [می‌فرماید]: «إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ» (نحل/۱۲۸)؛ تقوا. «إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ» (بقره/ و «وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ» (بقره/۲۴۹) و «أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ» (انفال/۱۹) و «وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ» (عنکبوت/۹۶) در چند جای قرآن تکرار شده. ما وظیفه‌مان را از اینجا بفهمیم؛ یعنی مسئولین دولتی، تربیت ایمانی کنند این ملت را؛ تربیت تقوانی، تربیت صبر، تربیت احسان بین مردم و بین مؤمنین؛ ما باید مردم را این جواری تربیت کنیم (بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۶/۱۲/۲۴، <https://khl.ink/f/39229>).

اصول (مبانی): اگر خدا را یاری کنید، خدا هم شما را یاری می‌کند. هر کس خدا را یاری کند، البته خدا او را یاری می‌کند. حسن عاقبت مخصوص اهل تقواست. خدا با ما است. ایمان و اعتماد به وعده صادق الهی
راهبردها: تربیت ایمانی مردم، تربیت تقوانی مردم، تربیت صبر مردم، تربیت احسان بین مردم و بین مؤمنان.
اهداف: ---

گام ششم: تحلیل و استنباط نتایج و گزارش

معمولاً مهم‌ترین مرحله در روش‌های تحقیق کیفی، مرحله تحلیل و استنباط نتایج است. محقق به‌منظور منظومه‌بخشی راهبردی به دیدگاه‌های دفاعی مقام معظم رهبری و همچنین الگوسازی بر اساس تم‌های به‌دست‌آمده از مرحله قبل، از روش تکاملی که روشی نسبتاً جدید و جامع در خصوص تحقیقات این‌چنینی است، روابط میان مفاهیم با یکدیگر را مشخص کرده است. نتایج حاصل از برقراری این ارتباطات، ۱۱۶ کد استخراجی (مفاهیم) را در سه طبقه کلی اصول (مبانی)، راهبرد و هدف به شرح (جدول ۲) سازمان داده است:

جدول ۲- تحلیل داده‌ها

مفاهیم	مقوله‌ها	فراوانی و درصد	مضامین	فراوانی و درصد	تم
کدهای اولیه استخراجی یا مفاهیم	مبانی نظری	۱۶ = ۱۳/۷ درصد	اصول و مبانی	۲۹/۲ درصد ۳۴ =	اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری با تکیه بر مستندات قرآنی معظم‌له
	مبانی عملی	۱۸ = ۱۵/۵ درصد			
	آگاهی و بصیرت	۱۸ = ۱۵/۵ درصد	راهبردها	۴۹/۹ درصد ۵۸ =	
	آمادگی همه‌جانبه	۱۶ = ۱۳/۷ درصد			
	مقاومت فعال	۴ = ۳/۴۴ درصد			
	اتحاد اسلامی	۹ = ۷/۷۵ درصد			
	برخورد قدرتمندانه	۱۱ = ۹/۴۸ درصد			
	اهداف اولیه (ایجاد دولت اسلامی)	۹ = ۷/۷۵ درصد	اهداف	۲۰/۵ درصد ۲۴ =	
	اهداف واسطه: ایجاد جامعه اسلامی	۸ = ۶/۸۹ درصد			
	اهداف غایی: ایجاد تمدن نوین اسلامی	۷ = ۶/۰۳ درصد			
۱۱۶	-	۱۱۶ = ۱۰۰ درصد	-	۱۰۰ درصد	

الف. اصول و مبانی: پاسخ به سؤال اول تحقیق

اصول و مبانی اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) برگرفته از اصول و مبانی نظری مکتب اسلام ناب محمدی ﷺ بوده که زیرساخت پایدار همه ابعاد نظام اسلامی و نهادهای آن از جمله نیروهای مسلح را شامل می‌شود. تحلیل داده‌ها حاکی از آن است که مقام معظم رهبری معمولاً بیاناتشان را مستند به اصول نموده و سپس اقدام به تبیین هدف و یا ارائه راهبرد می‌کنند:

«مسئله برای ما، دفاع از هویت اسلامی است، حمایت از مظلوم است...؛ مسئله، مسئله اصول اسلام است... مظلوم هرکسی هست باید از او حمایت کرد.» (بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۴/۰۲/۲۶، <https://khl.ink/f/29736>).

اصول و مبانی، مبین توصیف حقیقت پدیده‌ها بوده، مباحث هستی‌شناسی را بیان می‌کنند و به عبارت دیگر مبین ریشه‌ها و بسترهای اندیشه دفاعی برگرفته از آیات قرآنی است که مقام معظم رهبری از آنها در بیانات خود استفاده کرده‌اند. طبق جدول تحلیل داده‌ها، قریب به ۳۰ درصد مقوله‌های استخراج شده شامل ۳۴ مفهوم تحت عنوان مبانی نظری (مفاهیم اعتقادی و عمدتاً درونی یا نگرشی) و مبانی عملی (مفاهیم اعتقادی و عمدتاً بیرونی یا رفتاری) به شرح (جدول ۳) را شامل می‌شوند:

جدول ۳- اصول و مبانی در اندیشه دفاعی قرآنی مقام معظم رهبری

مبانی نظری	مبانی عملی
۱. شعارهای ما (توحید، ولایت‌الله، ولایت اولیاءالله، عدالت اجتماعی، تکریم انسان) دشمن و دشمنی به وجود می‌آورد.	۱. انجام تکالیف دینی، یک فریضه است.
۲. مکتب ما (خصم ظالمیم، عون مظلومیم) دشمن و دشمنی به وجود می‌آورد.	۲. در تمدن اسلامی، جنگ در جهت اهداف الهی است.
۳. ما به وعده‌ها و سنت‌های الهی اعتماد و اطمینان داریم.	۳. در تمدن طاغوت‌های عالم، جنگ برای هوای نفس، قدرت طلبی و اشاعه فساد است.
۴. داشتن فکر، هویت و انگیزه و توکل به خدا موجب عقب‌نشینی دشمن می‌شود.	۴. اقدامات جمهوری اسلامی متمسک از دستور قرآنی است.
۵. اگر نیت‌هایتان را خدایی کنید، خدا دل‌های شما را هدایت می‌کند.	۵. اگر ما با خدا باشیم، ۱۰۰ درصد پیروز می‌شویم.
۶. ایمان در دل و ایمان در عمل بر همه چالش‌ها غلبه می‌کند.	۶. کوتاهی و عمل نکردن به تکلیف، موجب شکست جبهه حق می‌شود.
	۷. کار دشمن، دلهره افکندن با ابزارهای مختلف است.
	۸. خداوند مؤمنان را [در تقویت] و دشمنان را [در ضربه زدن به آنان] غافلگیر می‌کند.

مبانی نظری	مبانی عملی
۷. انتخاب درست راه و هدف، لازمه استقامت است.	۹. هر چیزی که مایه اقتدار ایران اسلامی باشد، مبعوض آنها [کفار و دشمنان] است.
۸. خدا با ما است.	۱۰. در راه خدا وقتی مجاهدت می‌کنید، خدای متعال شما را هدایت می‌کند.
۹. باور به خدا، باور به مردم و باور به خود، باعث استقامت در راه می‌شود.	۱۱. گناه و فراموش کردن مسئولیت واگذاری باعث تاب‌نیازدن و مقاومت نکردن می‌شود.
۱۰. مؤمنان در برابر تهدیدات دشمن، ایمانشان افزون‌تر می‌شود.	۱۲. شما در راه استقامت و مقاومت هر سختی‌ای که متحمل شوید، خدا به شما اجر می‌دهد.
۱۱. شیطان تنها می‌تواند پیروان خودش را بترساند.	۱۳. هرکس خدا را یاری کند، البته خدا او را یاری می‌کند.
۱۲. حق بر باطل پیروز است.	۱۴. جهاد در اسلام یعنی احساس مسئولیت در قبال ملت‌های مستضعف.
۱۳. پیام شهداء، پیام بهجت، عظمت و نشاط است.	۱۵. پابندی به اصول و مبانی اسلامی، اعتقاد ماست.
۱۴. پیام شهداء، جنگ نرم دشمن را خنثی می‌کند.	۱۶. خداوند وضع قومی را تغییر نمی‌دهد، مگر آنکه خودشان بخواهند.
۱۵. آرزوهای دنیای اسلام یک روزی که آن روز خیلی هم دور نیست، محقق خواهد شد.	۱۷. بسیجی، خدا را دوست می‌دارد و خدا هم او را دوست می‌دارد.
۱۶. حسن عاقبت مخصوص اهل تقواست.	۱۸. شهادت معامله جان با بهشت و رضای الهی است.

ب. راهبردها: پاسخ به سؤال دوم تحقیق

مفاهیم راهبردی، چگونگی را بازگو کرده و بایدها و نبایدهای اندیشه دفاعی قرآنی مقام معظم رهبری را در راه هدف بیان می‌کنند و با توجه به آنچه در خصوص اصول و مبانی و راهبردها مطرح شد، لازمه تحقق هر هدفی، پس از درک اصول، حرکت در راستای هدف است که مقوله‌های استخراج شده در این راستا با بیشترین فراوانی (۵۰ درصد) شامل ۵۸ مقوله تحت عنوان ۵ راهبرد: آگاهی و بصیرت، آمادگی همه‌جانبه، مقاومت فعال، اتحاد اسلامی و برخورد قدرتمندانه به شرح (جدول ۴) طبقه‌بندی شدند که خود مبین توجه ویژه معظم‌له به عمل و اقدام است:

جدول ۴- راهبردها در اندیشه دفاعی قرآنی مقام معظم رهبری

آگاهی و بصیرت	آمادگی همه جانبه	مقاومت فعال	اتحاد اسلامی	برخورد قدرتمندانه
۱. برائت از: مشرکان، ظلم و مظلوم شدن و مخالفت و ناسازگاری با ظلم و استکبار و سلطه	۱. ایجاد و تقویت عوامل اقتدار (علمی، اقتصادی، سیاسی، نظامی، معنوی و...)	۱. ایستادگی و مقاومت در برابر دشمنان (کفار، طاغوت، دشمنی‌ها)	۱. اتحاد امت اسلام و هم‌افزایی نیروها	۱. جهاد در: راه خدا، راه مستضعفان
۲. دوستی با مسلمانان و دشمنی با ظالمان	۲. بهره‌گیری از توانائی‌های مادی و معنوی	۲. ایستادگی در مقابل ظلم، استبداد و زورگویی و خباثت‌ها و جنایت‌های جنایتکاران عالم	۲. اطاعت از فرماندهی	۲. جهاد برای خدا
۳. ترس از خدا و نترسیدن از دشمن و خوف در میدان جهاد	۳. انجام عمل صالح (عمل به قرآن، عمل به تکلیف الهی، عمل به وجدان، اتخاذ حرکات توحیدی، فداکاری در راه خدا)	۳. استقامت در راه ترساندن دشمن	۳. دفاع مادی و معنوی از اسلام و جامعه اسلامی	۳. جهاد در برابر قدرت‌های طاغوتی
۴. منحرّف نشدن از راه خدا	۴. تربیت مردم بر اساس سبک زندگی اسلامی (ایمانی، تقوایی، صبر، احسان بین مردم و مؤمنان)	۴. ترساندن دشمن	۴. دفاع از مسلمانان و مظلومان	۴. جنگ با طبقات ستمگر (طاغوت‌ها، مترفین، ملا)
۵. تقوا [دفاع از خود]	۵. جهاد علمی - سیاسی		۵. نصرت دادن دین خدا و یاری مظلومان	۵. مبارزه با: سران کفر و کفار، استکبار و صهیونیسم، منافقان و شدت
۶. خلوص نیت			۶. همراهی با خدا	۶. مقابله با: ظالم، کفر بالله، طغیان و طاغوت
۷. برقراری ارتباط با خدا				
۸. موضع‌گیری امت اسلام در برابر دشمنان				
۹. دفاع از: محرومان عدالت، حق، شرف، عزت، حقوق پایمال شده				
۱۰. دفاع پیشگیرانه				

پ. اهداف: پاسخ به سؤال سوم تحقیق

مفاهیم هدفی، مفاهیمی ارزشی هستند که غایت‌ها را بیان می‌کنند و تحقق یا رفع کامل آنها در اندیشه دفاعی قرآنی مقام معظم رهبری مورد تأکید هستند. باتوجه به تعریفی که از «اهداف» شد، ۲۰ درصد مقوله‌های استخراج شده شامل ۲۴ مقوله به شرح (جدول ۵) تحت عنوان اهداف اولیه، واسطه و غایی و منطبق با مفاد بیانیه گام دوم انقلاب طبقه‌بندی شده‌اند:

اهداف اولیه: یا کوتاه‌مدت و یا پیرایشی که نسبتاً سهل الوصول بوده، رفع کامل آنها مدنظر است؛ یعنی زدودن هر آنچه غیر هدف اسلامی است و لازمه این امر، ایجاد دولت اسلامی می‌باشد.

اهداف واسطه: یا میان‌مدت و یا آرایشی که اعمال و استقرار آنها مدنظر بوده، هر آنچه را که به تکامل اهداف موجود منجر می‌شود، شامل می‌گردد و شرط تحقق این نوع از اهداف را می‌توان با ایجاد جامعه اسلامی منطبق دانست.

اهداف غایی: یا بلندمدت و یا زایشی که در صورت تحقق اهداف اولیه و واسطه، متولد یا شکوفا می‌شوند و شرط تحقق این نوع از اهداف را می‌توان با ایجاد تمدن نوین اسلامی منطبق دانست.

جدول ۵- اهداف در اندیشه دفاعی قرآنی مقام معظم رهبری

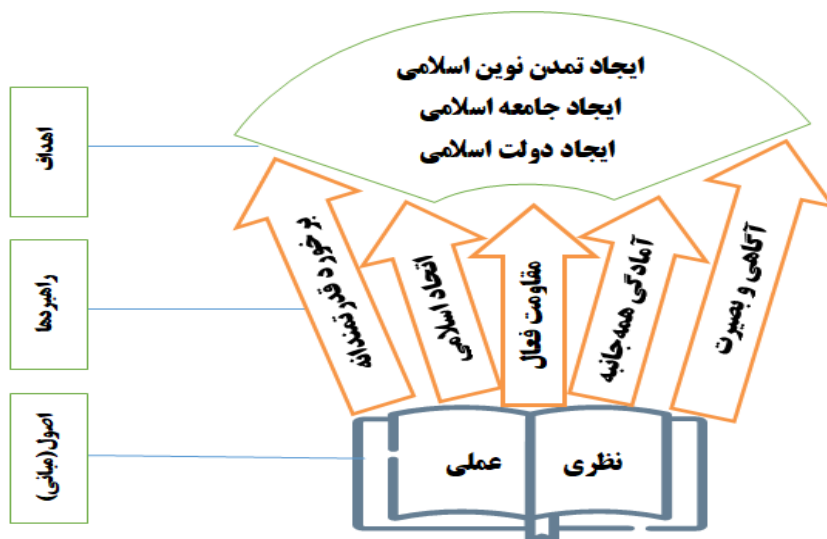
اهداف اولیه: ایجاد دولت اسلامی	اهداف واسطه: ایجاد جامعه اسلامی	اهداف غایی: ایجاد تمدن نوین اسلامی
۱. رفع تهدید	۱. استقرار عدالت اجتماعی	۱. حفظ اسلام و اصول آن
۲. رفع جنگ	۲. ایجاد اقتدار بازدارندگی	- تحقق اهداف الهی
۳. رفع نابرابری	۳. استقرار و حفظ صلح و امنیت	- تحقق شعائر دینی
۴. رفع تبعیض	۴. حفظ شرف	۲. حفظ مسلمانان
۵. رفع طاغوت‌ها	۵. حفظ عزت	۳. کمال انسان
۶. رفع ناامنی	۶. حفظ و تقویت دین	- نجات مستضعفان
۷. رفع ظلم و کفر	۷. حفظ حق	۴. حفظ سرزمین‌های اسلامی
۸. احقاق حق	۸. حفظ استقلال و هویت	
۹. حفظ آبروی مؤمن		

نتیجه

اندیشه‌ها، سرمایه معنوی و دائمی بشریت هستند که بسان هر پدیده‌ای پویا متولد شده، چرخ حیات بشری را به حرکت درمی‌آورند و به گفته هگل، تاریخ را رقم می‌زنند و مادامی که زندگی انسانی در این جهان مادی برقرار است، به حیات خویش ادامه می‌دهند. از سویی اندیشه‌ها به دلیل سیال بودن در پهنه زمان و داشتن رابطه دیالکتیکی با مفاهیمی چون مفروضات و ادراکات آدمی، قوانین، اصول، نظریه‌ها، منظومه‌ها، مکاتب و... ضمن آنکه در تولید و پدیدآمدن مفاهیم یادشده نقش اساسی و پایه‌ای دارند و به عنوان سنگ بنای آنها محسوب می‌شوند؛ بلکه این قابلیت را نیز دارا هستند که در کار بست آنها و تولید اندیشه‌های جدید نیز نقش‌آفرین باشند. در این میان مطالعه و بررسی اندیشه‌های دفاعی شخصیت‌ها و بزرگانی چون مقام معظم رهبری که چراغ هدایت جوامع بشری را در دنیای بحران‌زده عهده‌دار هستند، ضمن ارائه دورنمایی عمیق و روشن از آینده، می‌تواند در تأمین امنیت و منافع ملی کشور و همچنین مقابله با هرگونه تهدیدات احتمالی حال و آینده مورد استفاده طراحان و برنامه‌ریزان راهبردی قرار گیرد. بدیهی است نظریه دفاعی معظم‌له بر اساس رویکردها و از جنبه‌های مختلف تأکید شود. بر این اساس، تحقیق حاضر با تأکید بر فرمایشات رهبری، استنادات ایشان به قرآن را در استخراج یک نظریه اولیه در خصوص دفاع در سه بُعد اصول، راهبرد و اهداف کنکاش کرده، با بهره‌گیری از روش تکاملی که قدرت نظم‌بخشی بهتری به فرمایشات معظم‌له دارد، نگاه راهبردی ایشان را به حوزه دفاع مستدل کرده است. ضمن آنکه این مهم شرایطی را فراهم می‌آورد که بتوانیم اندیشه دفاعی قرآن‌پایه را با نظریات رقیب مقایسه و مطالعه کنیم.

یافته‌های تحقیق که نتیجه بررسی متون بیانات گهربار مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) از سال ۱۳۶۵ تا پایان ۱۳۹۹ را شامل می‌شود، حاکی از آن است که معظم‌له در تبیین اندیشه دفاعی خود به بیش از ۶۳ آیه از ۲۸ سوره قرآن کریم استناد داشته‌اند (۲۸/۱۱۴) یعنی قریب به یک چهارم مجموع سوره‌های قرآن کریم) و این مهم دربرگیرنده ۳۰ درصد مقوله‌های مرتبط با اصول (مبانی) دفاع، ۵۰ درصد مرتبط با راهبردهای دفاع و ۲۰ درصد مرتبط با اهداف دفاع در قرآن است. فراوانی بیشتر مقوله‌های مرتبط با راهبردهای دفاع بیانگر توجه و تمرکز بیشتر معظم‌له بر اقدام و عمل بر گرفته از اصول و مبانی ارزشمند اسلام بوده و فراوانی کمتر اهداف شاید مبین این مهم باشد که ما مکلف به وظیفه‌ایم نه نتیجه. لذا مدل اندیشه دفاعی قرآن‌پایه مقام معظم رهبری را می‌توان به شرح (شکل ۲) ترسیم کرد که در شرایط بحران‌زده امروز جهانی و منطقه‌ای بیش از پیش راهگشای دست‌اندرکاران و مسئولان نظام در مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی در گام دوم انقلاب بوده و توجه و درک اصول و مبانی دفاع و عمل مجدانه بر اساس آنها با نگاه بر اهداف بلند و آرمانی اسلام، هم‌گرایی و هم‌راستایی را در مبدأ، مسیر و مقصد ضرورت می‌نماید.

شکل ۲- مدل اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری با تکیه بر مستندات قرآنی ایشان.

منابع

۱. قرآن کریم، ترجمه: محمدعلی رضایی اصفهانی و جمعی از اساتید جامعة المصطفی، انتشارات المصطفی، قم: چاپ دوم، ۱۳۸۸.
۲. ابراهیم، مصطفی و همکاران، المعجم الوسیط، استانبول: المكتبة الاسلامیه، ۱۳۸۰ق.
۳. انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، تهران: سخن، ۱۳۸۱.
۴. پیروزمند، علیرضا، جزوه کلاسی نظریه‌پردازی، آرشیو دانشکده دفاع دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، ۱۳۹۹.
۵. جعفری، سیداصغر و دیگران، درآمدی بر دفاع در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، تهران: سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، انتشارات دفاع، ۱۳۹۵.
۶. جعفری، محمدتقی، ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۹۲.
۷. جمشیدی، محمدحسین، مبانی و تاریخ اندیشه نظامی در جهان، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۸۳.
۸. حازمی، عبد الرحمن بن سعید، التوجیه الإسلامی لأصول التربية، مکه مکرمه: جامعة أم القرى، ۱۴۲۴ق.
۹. حسینی‌زاده، سیدعلی، سیره تربیتی پیامبر ﷺ و اهل بیت ؛ نگرشی بر آموزش با تأکید بر آموزش دینی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ ۶، ۱۳۹۰.
۱۰. دانایی‌فرد حسن، امامی، سیدمجتبی، استراتژی‌های پژوهش کیفی - نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)، دوره: ۱، ش ۲، ۱۳۸۶.
۱۱. دهخدا، علی‌اکبر، لغتنامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۸۰.
۱۲. راغب‌اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات ألفاظ القرآن، تحقیق صفوان عدنان داوودی، منشورات طلیعة نور، چاپ دوم، ۱۴۲۷.
۱۳. سجادی، سید جعفر، فرهنگ معارف اسلامی، تهران: کومش، ۱۳۷۳.
۱۴. عبدالله‌خانی، علی، تهدیدات امنیت ملی (شناخت و روش)، تهران: انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، ۱۳۷۶.
۱۵. عسکری، ابوهلال، الفروق اللغویه، تنظیم: الشیخ بیت الله بیات، چاپ اول، قم: مؤسسه النشر الإسلامی التابعة لجماعة المدرسين، ۱۴۱۲ق.
۱۶. عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۷.

۱۷. غفاریان، وفا، استراتژی اثربخش، تهران: فرا، ۱۳۸۰.
۱۸. فراهیدی، خلیل، العین، تحقیق دکتر مهدی مخزومی، چاپ دوم، قم: دار الهجره، ۱۴۱۰.
۱۹. کیانی، سورنا، رساله «الگوی راهبردی دفاع همه جانبه از منظر قرآن کریم، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۹۵.
۲۰. مرادپیری، هادی، «الگوی دفاعی در اندیشه دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)»، مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، ش ۹، زمستان ۱۳۹۱.
۲۱. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران: زرین، ۱۳۸۲.
۲۲. نجار، عبدالمجید، آزادی اندیشه و بیان عامل تفرقه یا وحدت فرهنگی، ترجمه محسن آرمین، تهران: قطره، ۱۳۷۷.
۲۳. وبگاه حضرت آیت الله خامنه‌ای: <https://farsi.khamenei.ir>
۲۴. ولی‌وند، حسین، شهلانی، ناصر، نظریه‌های راهبردی، تهران: دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، چاپ پنجم، ۱۳۹۶.
۲۵. هاشمیان‌فرد، زاهد، جهاد دفاعی (اصول و الزامات)، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۸۸.
26. Fitjar, R. D. & Rodríguez-Pose, A. Firm collaboration and modes of innovation in Norway, Research Policy, 42-2013.

References

1. Quran – e – Karim (*Th Holy Quran*), Mohammad Ali Rezaei Esfahani and A Group of Professors from Al-Mustafa University, Al-Mustafa International Publications, Qom: 2nd Edition, 1388 SH (2009 CE).
2. Abdollahkhani, Ali, *Tahdidat-e Amniyat-e Melli (Shenakht va Ravesh) (National Security Threats: Recognition and Approach)*, Tehran: Baran Research and International Studies Cultural Institute, 1376 SH (1997 CE).
3. Ameer, Hassan, *Farhang-e Ameer (Ameer's Lexicon)*, Tehran: Amir Kabir, 1377 SH (1998 CE).
4. Anvari, Hassan, *Farhang-e Bozorg Sokhan (The Great Dictionary of Sokhan)*, Tehran: Sokhan, 1381 SH (2002 CE).
5. Askari, Abu Halal, *Al-Furuq al-Lughawiyah (The Philosophy)*, Compiled by Sheikh Beitullah Beyat, 1st Edition, Qom: Islamic Publications Office affiliated with the Society of Teachers, 1412 AH (1991 CE).
6. Danayifard, Hasan; Emami, Seyyed Mojtaba, *Strategies-e Pezhoheshi-ye Kefi-ye Nazaripardazi Dadeh-banid (Strategic Qualitative Research Methods, Data-Driven Theorizing)*, Strategic Management Thought Journal (Management Thought), Volume: 1, No: 2, 1386 SH (2007 CE).
7. Dehkhoda, Ali Akbar, *Loghatnameh Dehkhoda (Dehkhoda's Dictionary)*, Tehran: University of Tehran, 1380 SH (2001 CE).
8. Ebrahim, Mostafa et al., *Al-Mu'jam al-Wasit (The Intermediate Lexicon)*, Istanbul: Al-Maktabah al-Islamiyyah, 1380 AH (1960 CE).
9. Farahidi, Khalil, *Al-Ayn*, Researched by Dr. Mehdi Mokhazami, 2nd Edition, Qom: Dar al-Hijrah, 1410 AH (1989 CE).
10. Fitjar, R. D. & Rodríguez-Pose, A. *Firm Collaboration and Modes of Innovation In Norway*, Research Policy, 42-2013.
11. Ghaffarian, Vafa, *Strategies-e Eftekarbakhsh (Effective Strategies)*, Tehran: Farra, 1380 SH (2001 CE).
12. Hashemian Fard, Zahed, *Jihad-e Defai (Osoul va Elzamat) (Defensive Jihad: Principles and Requirements)*, Tehran: National Defense University, 1388 SH (2009 CE).
13. Hazemi, Abdul Rahman bin Saeed, *Al-Tawjihi al-Islami lil-Osoul al-Tarbiyyah (Islamic Guidance on the Principles of Education)*, Mecca: Umm Al-Qura University, 1424 AH (2003 CE).
14. Hosseini Zadeh, Seyyed Ali, *Sirah-e Tarbati-ye Payambar (S) (Educational Biography of the Prophet (PBUH) and Ahlul-Bayt (AS); A Perspective on Religious Education)*, Qom: Institute of Seminary and University Research, 6th Edition, 1390 SH (2011 CE).

15. Jafari, Mohammad Taqi, *Tarjome va Tafsir Nahj al-Balagha (Translation and Commentary of Nahj al-Balagha)*, Mashhad: Astan Quds Razavi, 1392 AH (2013 CE).
16. Jafari, Seyyed Asghar et al., *Daramadi bar Defa' dar Andisheh-ye Imam Khomeini (Introduction to Defense in the Ideology of Imam Khomeini)*, Tehran: Ideological-Political Organization of the Ministry of Defense and Armed Forces Support, Defense Publications, 1395 SH (2016 CE).
17. Jamshidi, Mohammad Hossein, *Mabani va Tarikh-e Andishe-ye Nezami dar Jahan (Foundations and History of Military Thought in the World)*, Tehran: Sepah Pasdaran-e Enghelab-e Eslami, 1383 SH (2004 CE).
18. Keyani, Sorna, *Risaleh "Algoye Rahbari Defa'e Hameh Janibe az Manzar-e Quran Kareem (Treatise: "Comprehensive Defensive Model from the Perspective of the Holy Quran")*, Tehran: National Defense University, 1395 SH (2016 CE).
19. Moein, Mohammad, *Farhang-e Farsi Moein (Moein's Persian Dictionary)*, Tehran: Zarrin, 1382 SH (2003 CE).
20. Moradpiri, Hadi, *Algoye Defa'i dar Andishe Defa'i-e Hazrat-e Imam Khamenei (Defense Model in the Defensive Thought of Imam Khamenei)*, Interdisciplinary Studies of Strategic Thought, No. 9, Winter 1391 SH (2013 CE).
21. Najjar, Abdul Majid, *Azadi-ye Andisheh va Bayan Amel Tafriqeh ya Vahdat-e Farhangi*, Translated by Mohsen Armin, Tehran: Gatreh, 1377 SH (1998 CE).
22. Pirouzmand, Alireza, *Jozveh-e Kelasi Nazaripardazi (Class Notes on Theoretical Frameworks)*, Archive of the Defense College and National Defense Research Institute, 1399 SH (2020 CE).
23. Raghieb Esfahani, Hossein bin Mohammad, *Mofradat Alfaz al-Quran (Dictionary of Quranic Words)*, Researched by Safwan Adnan Dawoodi, Tali'at Noor Publications, 2nd Edition, 1427 AH (2006 CE).
24. Sajjadi, Seyyed Jafar, *Farhang-e Ma'aref-e Eslami (Islamic Encyclopedia)*, Tehran: Koomeh, 1373 SH (1994 CE).
25. Vali Vand, Hossein; Shahlai, Naser, *Nazariyeh-haye Rahbari (Strategic Theories)*, Tehran: University of Command and Staff, 5th Edition, 1396 SH (2017 CE).
26. Website of Ayatollah Khamenei: <https://farsi.khamenei.ir>.